

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΣΣ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΠΟΝΟΥ, ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ," ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1931

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 4

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΩΡΓΟΥ

ΑΡΙΘ 100

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΣ Ν. ΑΠΑΤΣΙΔΗ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ 31
1931

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΟΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΣΣ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΕΩΠΟΝΟΥ, ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΑΙΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΛΑΙΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ "ΓΕΩΡΓΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ", ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1931

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡΑΧ. 4

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΓΕΩΡΓΕΥ

ΑΡΙΘ 100

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΣ Ν. ΑΠΑΤΣΙΔΗ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΥ 31
1931

Ἐνευ σαφοῦς ἀναγραφῆς τῆς πηγῆς
ἀπαγορεύεται καὶ ἡ ἐν μέρει ἀναδη-
μοσίευσις τοῦ παρόντος βιβλίου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Εἰς τὸν τόπον μας, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, τὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων ἢ γίνεται πολὺ ἄσχημα ἢ δὲν γίνεται καθόλου. Εἶναι ἐργασία τὴν ὅποιαν οἱ ἐλαιοκαλλιεργηταὶ μας δὲν θεωροῦν ὡς ἀξίαν ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Μάλιστα εἰς ὠρισμένας περιφερείας ἔχουν τὴν πολὺ κακὴ ἀντίληψιν ὅτι βλάπτει καὶ συνεπῶς ὅτι τὰ ἐλαιόδενδρα δὲν πρέπει νὰ κλαδεύονται.

Μιά σοφὴ ὁμῶς παροιμία λέγει «ὅτι ἡ Ἑλῆθὰ θέλει τρελλὸ νοικοκύρη». Κι' ἐννοεῖ ὅτι θέλει νοικοκύρη νὰ μὴ λυπᾶται νὰ τὴν κλαδεύῃ καλά. Αὐτὸς ἀκόμη ὁ Κολουμέλας πρὸ 1900 περίπου ἐτῶν μᾶς διδάσκει ὅτι «ὅταν ὀργώνουμε τὴν Ἑλῆθὰ τὴν παρακαλοῦμε νὰ παραγάγῃ, ὅταν τὴν κοπρίζουμε τὴν ἰκετεύουμε, ὅταν ὁμῶς τὴν κλαδεύουμε τὴν ἀναγκάζουμε νὰ καρποφορῇ». Στὴν Κρήτη ἐπίσης λένε—χωρὶς ὁμῶς καὶ νὰ τὸ ἐφαρμόζουν πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων—ὅτι: «κάλλιο μανᾶρι (δηλ. τσεκούρι) στὴν κορυφή, παρὰ κοπρὰ (κοπριά) στὴ ρίζα».

Τὴν ἀλήθεια τῶν ἀνωτέρω συμβουλῶν δὲν ἔχουν προφανῶς καταλάβει οἱ κτηματῆαι μᾶς. Διότι δὲν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῇ κατ' ἄλλον τρόπον πῶς ὅλα τὰ ἐλαιόδενδρα τοῦ τόπου μας—πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων—προυνσιάζονται τόσον παραμελημένα, τόσον ἀκλάδευτα.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ κλάδευμα δὲν εἶναι ἐργασία τὴν ὅποιαν μπορεῖ νὰ κάνη μὲ ἐπιτυχίᾳ κάθε κτηματίας καὶ κάθε ἐργάτης, ὁ ὅποιος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ ἕνα πριόνι, ἢ ἕνα τσεκούρι, ἢ ἕνα ψαλίδι. Γιὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν βλέπουμε πολὺ συχνὰ δένδρα ποὺ μαρτυροῦν ὅτι τὰ ἐπεμελήθη ἕνας ξυλοκόπος καὶ ὄχι ἕνας κλαδευτής. Ἐμεῖς κάνουμε αὐτὴ τὴ διακρίσι: «Ὅλοι μποροῦν νὰ κόψουν κλαδιὰ ἀπὸ τὰ ἐλαιόδενδρα, ἀλλὰ δὲν μποροῦν ὅλοι νὰ κλαδέψουν. Γιὰ τὸ κόψιμο τῶν κλαδιῶν χρειάζεται ἀπλῶς καὶ μόνο λίγη δύναμις. Γιὰ τὸ κλάδευμα χρειάζονται, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ δύναμι, μερικὲς ἀπλὲς γνώσεις καὶ ἀρκετὴ ἀντίληψις ἐκ μέρους τοῦ κλαδευτοῦ. Τῆς ἀπλῆς αὐτῆς γνώσεως δὲν εἶναι δύσκολο νὰ ἀποκτήσουν οἱ κτηματῆαι καὶ οἱ ἐργάται. «Ἄλλὰ χωρὶς

αὐτὲς καὶ χωρὶς τὴν ἀντίληψι δὲν μπορεῖ κανένας νὰ κλαδέψῃ».

Ὅσο εὐκολο εἶναι τὸ τυχαῖο κόψιμο τῶν κλαδιῶν τῶν ἐλαιοδένδρων, ἄλλο τόσο ἐπιζήμιο γιὰ τὸ δένδρον καὶ γιὰ τὸν κτηματία εἶναι συνήθως, καὶ τοῦτο γιὰτὶ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸ δένδρον τὰ κλαδιά ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δίνουν τὸν περισσότερο καρπὸ. Ἐκτὸς αὐτοῦ εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξι τῶν λαιμάργων ἢ φαγάδων, οἱ ὁποῖοι δὲν δίνουν καρπούς, ἐνῶ ἀντιθέτως κρατοῦν γιὰ τὸν ἑαυτό τους τῆς περισσότερης θρεπτικῆς οὐσίας, τῆ περισσότερη δύναμι τοῦ δένδρου. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Ἰταλὸς καθηγητὴς Ἀλόη γράφει σχετικῶς: «Ἐὰν τὸ κλάδευμα δὲν εἶναι μεθοδικόν, ἀντὶ νὰ εὐνοῖ τὴν καρποφορίαν τῆς Ἑλλάδος, συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μὴ καρποφορῇ καὶ νὰ γίνεταί ἄχρηστος».

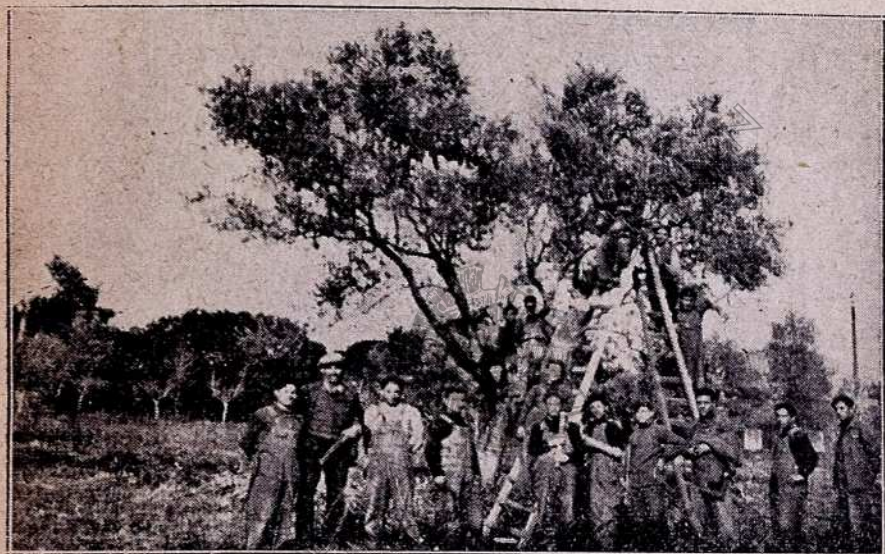
Ἀντιθέτως, τὸ καλὸ κλάδευμα συντελεῖ εἰς τὴν κανονικὴν καὶ μὲ σκοπὸν διανομὴν τῶν θρεπτικῶν οὐσιῶν, εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν περιττῶν κλάδων, τῶν ἀσθενῶν, τῶν ἐπιζημιῶν γιὰ τὴν καλὴ καρποφορίαν τοῦ δένδρου κλπ. κλπ.

Εἶπαμε πιὸ πάνω μιὰ ἰταλικὴ συμβουλή, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει ὅτι παρακλοῦμε τὴν Ἑλλάδα νὰ καρποφορήσῃ ὅταν τὴν λιπαίνουμε καὶ ὅτι τὴν ἀναγκάζουμε γι' αὐτὸ ὅταν τὴν κλαδεύουμε. Κατὰ τὴν ἀντίληψί μας ὅταν λιπαίνουμε μόνο τὴν Ἑλλάδα χωρὶς καὶ νὰ τὴν κλαδεύουμε μεθοδικά, χάνουμε ἀρκετά, γιὰτὶ μὲ μεθοδικὰ κλαδέυματα σὲ Ἑλλῆδες ποὺ λιπαίνονται θὰ πέρνουμε πάντα πολὺ περισσότερη σοδειὰ ἀπὸ ὅση ἂν λιπαίνουμε μόνον. Ἐπίσης μὲ μόνο τὸ καλὸ κλάδευμα καὶ χωρὶς λίπασμα ἢ κοπριά τὰ ἐλαιοδένδρα δίνουν πάντα καλλίτερη ἀπὸ πρὶν σοδειὰ.

Τὸ κλάδευμα τῆς Ἑλλάδος δὲν διδάσκεται βέβαια τόσο καλὰ μὲ τὰς ἐντύπους ὁδηγίας ἢ μὲ ἓνα βιβλιαράκι. Διδάσκεται ἐπὶ τῶν δένδρων μὲ τὰ ἔργαλεῖα τοῦ κλαδέυματος στὰ χέρια. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ Κράτος καὶ τὰ διάφορα Ταμεῖα, τὸ Γεωργ. Ἐπιμελητήρια κλπ. Γεωργικοὶ Ὄργανισμοί, ποὺ ξέρουν ἢ κατάλαβαν τὴ μεγάλη ἀνάγκη κλαδέυματος ποὺ ἔχουν τὰ δένδρα μας, ὡς ἐπίσης καὶ τ' ὅτι γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς καλὸς κλαδευτὴς πρέπει νὰ ἔχῃ μερικὲς ἀπλῆς μὲν ἀλλ' ἀπαραίτητες γνώσεις καὶ ἀντίληψι, ἐζήτησαν νὰ φέρουν ξένους ἐλαιοκλαδευτὰς (Ἰταλοὺς πρὸ παντός), οἱ ὁποῖοι θὰ χρησιμεύσουν ὡς δάσκαλοι τοῦ κλαδέυματος στὸν τόπο μας καὶ μάλιστα δάσκαλοι μπρὸς εἰς τὰ δένδρα καὶ μὲ τὸ πριόνι, τὸ τσεκούρι ἢ τὸ φαλίδι στὰ χέρια. Οἱ ξένοι αὐτοὶ ἐλαιοκλαδευταὶ διδάχθησαν τὸ κλάδευμα σὲ πρακτικὰς γεωργικὰς Σχολὰς καὶ ἀσχολοῦνται σ' αὐτὸ ἀρκετὰ χρόνια. Γι' αὐτὸ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔχουν,

ὅσοι εἶναι καλοὶ καὶ ἱκανοὶ βέβαια κι' εἶναι οἱ περισσότεροι ἀφ' ὧσους μᾶς στέλνουν, ἀρκετὴ πείρα, ποῦ εἶναι πάντα πολύτιμη.

Τὸ βιβλιοράκι μας αὐτὸ ἐκδίδεται χάρις εἰς τὴν εὐγενικὴν προσφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς Γεωργικῆς Ἑταιρείας, τῆς ὁποίας ἡ δρᾶσις καὶ τὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν διάδοσιν χρησίμων πρακτικῶν ὁδηγιῶν εἰς τοὺς παραγωγοὺς εἶναι τόσο γνωστά, καὶ τὴν ὁποίαν,

(Εἰκὼν 1)

Μαθηταὶ τοῦ Γεωργικοῦ Σχολείου Ἀνδρέου καὶ Ἰφιγενείας Συγγροῦ τῶν Ἀναβρύτων (Κηφισσιᾶς) ἔτοιμοι ν' ἀρχίσουν τὸ κλάδευμα ἐνδὸς ἐλαιοδένδρου τοῦ κτήματος. Γιὰ νὰ φθάνουν ψηλότερα χρησιμοποιοῦν τὴ διπλῆ σκάλα. (Πρωτ. 1929).

καθὼς καὶ τὸν ἐκλεκτὸν διευθυντὴν αὐτῆς κ. Π. Δεκάζον, ἐπωφελοῦμενοι τῆς σημερινῆς εὐκαιρίας, θερμότατα εὐχαριστοῦμεν.

Ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς μαθητὰς μας τοῦ Γεωργ. Σχολείου Ἀνδρέου καὶ Ἰφιγενείας Συγγροῦ τῆς Ἑλλ. Γεωργικῆς Ἑταιρείας εἰς τὰ Ἀνάβρυτα (Κηφισσιᾶς), ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ἐλαιοπαραγωγοὺς μας, περιέχει δὲ μὲ πᾶσαν δυνατὴν συντομίαν μερικὰς ὁδηγίαις χρήσιμες γιὰ τὸ καλὸ κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων. Ἐπίσης ἀποβλέπει

νά δώση τῆς ἀπλῆς γνώσεως, πού εἶναι ἀπαραίτητες σέ κάθε ἐλαιοκλαδευτή γιά νά κάνη καλὸ κλάδευμα.

Ὁ ἀναγνώστης μας ἂς μὴ ζητήσῃ ἐδῶ μέσα θεωρεῖτες γιά τὸ κλάδευμα κλπ. Ἄς μὴ ζητήσῃ ἐπίσης νά μάθῃ ἀπ' αὐτὸ πῶς κλαδεύουν σ' ἄλλα μέρη. Ἐμεῖς, πού παρακολουθήσαμε τοὺς διαφόρους τρόπους κλαδευμάτων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰσπανίας, πού ἔχουμε ἀκόμα ὑπ' ὄψει τι ἐγράφηκε γιά τὸ κλάδευμα τῆς Ἑλλάδος ἕως σήμερα, καὶ πού ἐπιβλέπουμε καὶ διδάσκουμε τὸ κλάδευμα τῶν Ἐλαιόδένδρων εἰς τοὺς μαθητάς μας τοῦ Γεωργ. Σχολείου Συγγρού, δὲν θὰ περιγράψουμε πιὸ κάτω τίποτε περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι νομίζουμε ὅτι θὰ εἶναι χρήσιμο στοὺς μαθητάς μας καὶ στοὺς ἐλαιοπαραγωγούς γιά νά πληροφορηθοῦν πῶς πρέπει νά κλαδεύονται τὰ ἐλαιόδένδρα στὸν τόπο μας.

Ἀθῆναι Ἰούλιος 1931

ΓΕΩΡΓ. Κ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΛΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΥΠ'ΟΨΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΛΑΔΕΥΜΑ

Είπαμε ὅτι ἓνας ἐλαιοκλαδευτής, γιὰ νὰ εἶναι καλός, πρέπει κατὰ τὸ κλάδευμα νὰ ἔχη μερικὰ πράγματα ὑπ' ὄψει του, τὰ κυριώτερα δὲ ἀπ' αὐτὰ εἶναι:

1. Ὅτι ἡ καλὴ ἢ κακὴ καρποφορία ἑνὸς δένδρου ποὺ κλαδεύουμε ἐξαρτᾶται πάρα πολὺ ἀπὸ τὸ καλὸ ἢ κακὸ κλάδευμα ποὺ θὰ κάνουμε.

Ὅπως εἶπαμε λίγο πρὶν, τὸ καλὸ κλάδευμα γίνεται ἀπὸ ἀνθρώπους ποὺ ξέρουν τὴ δουλειά τους καλὰ καὶ ποὺ, φυσικά, δὲν κόβουν τοὺς πλαγίους καρποφόρους κλαδίσκους γιὰ νὰ ἀφήσουν τοὺς λαίμαργους, ποὺ εἶναι ζωηρότεροι, οὔτε τοὺς ἴσιους ἢ τοὺς γεροὺς γιὰ νὰ διατηρήσουν τοὺς στραβούς ἢ ἀσθενικούς κλάδους, ποὺ δὲν ἀφίνουν παραφυάδες στὴ ρίζα τοῦ δένδρου ἀλλὰ τῆς κόβουν γιὰτὶ καταναλίσκουν τροφὲς χωρὶς τίποτα ν' ἀποδίδουν, κ.λ.π. Κι' ἂν ἐδῶ στὸ χαρτὶ καταλαβαίνει εὐκόλα κανεὶς πῶς οἱ ἀσθενικοὶ καὶ οἱ λαίμαργοι πρέπει νὰ κόβωνται, στὸ δένδρον ἀπάνω πρέπει νὰ ξέρη γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τοὺς βρῇ καὶ νὰ μὴ κόβῃ ἄλλους ἀντ' ἄλλων.

2. Ὅτι σκοπὸς τοῦ κλαδεύματος εἶναι νὰ διορθώνωνται ἡ φυσικὲς τάσεις τῶν διαφόρων ποικιλιῶν, λαμβανομένου πάντοτε ὑπ' ὄψει τοῦ κλίματος, ἐδάφους κλπ., νὰ προσέχη δὲ κανεὶς νὰ κρατᾶ ἡ κάποια ἀναλογία μεταξὺ ριζῶν καὶ φυλλώματος.

Ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα, ποὺ φαίνονται πολὺπλοκα, θὰ ποῦν σ' ἀπλὴ γλῶσσα ὅτι ὅλες ἡ ποικιλίες δὲν κλαδεύονται τὰ ἴδια, κι' ἀκόμα ὅτι ἡ αὐτὴ ποικιλία, ἂν μὲν εἶναι σὲ ἔδαφος γόνιμο, θέλει διαφορετικώτερο κλάδευμα, ἂν δὲ σὲ ἔδαφος φτωχό, διαφορετικώτερο. Ἡ καλαματιανὴ χοντρολητὰ π.χ. ποὺ εἶναι δένδρον, ὑπὸ κανονικὰς συνθηκῶν μεγαλόσωμο καὶ ζωηρό, πρέπει νὰ μὴ κρατιέται

στο κλάδευμα (δηλ. να μὴ κλαδεύεται πολὺ) ὅσο μιὰ ἄλλη Ἐληὰ διπλανή της, πού δὲν ἔχει τάσεις νὰ γίνεται ὅσον ἡ καλαματιανὴ χοντροληὰ μεγάλη καὶ δυνατή. Ἐπίσης ὅτι ἡ ἰδίᾳ καλαματιανὴ χοντροληὰ, ὅταν εἶναι φυτευμένη σὲ πλούσιο χωράφι, πρέπει νὰ τὴν κλα-

(Εἰκὼν 2)

Ἐληὰ μὲ μικρὰς παραφυάδες εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ κορμοῦ (Πρωτ. 1930).

δεύουμε λιγώτερο, ἐνῶ μποροῦσε νὰ τὴν κλαδεύουμε πολὺ περισσότερο ὅταν εἶναι σὲ φτωχὸ ἔδαφος. Ἀκόμα ὅτι σὲ ἔδαφη δροσερὰ (ὄχι ὑγρὰ βέβαια), ἢ σὲ ἔδαφη πού ποτίζονται, ἢ Ἐληὰς δὲν πρέπει νὰ κλαδεύονται τόσο ὅσο σὲ ἔδαφη στεγνὰ ἢ ξερὰ.

Αὐτὰ βέβαια μὲ τὴν προϋπόθεσι ὅτι δὲν συντρέχουν ἄλλοι λόγοι πού θὰ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τροποποιήσουμε τοὺς τρόπους αὐτοὺς

τοῦ κλαδεύματος, π.χ. ὅταν τὰ δένδρα εἶναι πολὺ πυκνά, ὅπως σὲ μερικὰ μέρη τοῦ κάμπου τῆς Ἀμφίσσης κλπ. (συνήθως σὲ ἀπόστασι 4—5 μέτρων) ὅπου, ἀφοῦ δὲν ἐννοοῦν νὰ τὰ ἀρσιώσουν, πρέπει νὰ τὰ κλαδεύουν βαθύτερα καὶ νὰ μὴ ἀφήνουν νὰ μπερδεύωνται τὰ κλωνάρια τους, μολονότι καὶ τὸ ἔδαφος ποὺ βρίσκονται εἶναι ἀρκετὰ γόνιμο καὶ καταφέρνουν νὰ τὰ ποτίζουν. Γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀκόμη οἱ κλαδευταί, ἐκτὸς τοῦ ὅτι πρέπει νὰ ξέρουν καλὰ τὴν δουλειά τους, καλλίτερο εἶναι νὰ εἶναι καὶ ντόπιοι. (1)

Εἶπαμε ὅτι πρέπει νὰ προσέχη κανεὶς νὰ βαστάη μὲ τὸ κλάδευμα μιὰ ἀναλογία μεταξὺ ριζῶν καὶ φυλλώματος τῆς Ἑληᾶς. Ἄλλὰ μήπως μποροῦμε νὰ δοῦμε πόσες εἶναι ἡ ρίζες; Ὅχι βέβαια, ποτέ. Ἐχομε ὁμως ἓνα ἄριστο τρόπο νὰ ἐξακριβώσουμε ἂν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ ἀναλογία μεταξὺ ριζῶν καὶ φυλλώματος, **κι' αὐτὸς εἶναι τὸ μήκος τοῦ νέου βλασταριοῦ πὸν κάθε χρόνο πετάει ἡ Ἑληά.** Ἔτσι Ἑληῆς ποὺ βγάζουν μεγάλο βλαστάρι κάθε χρόνο (καὶ δὲν ἐννοοῦμε βέβαια τοὺς λαιμάργους ἀλλὰ τοὺς πλαγίους κλώνους) σημαίνει πὼς ἔχουν ρίζες ἀρκετὲς καὶ βρίσκονται σὲ εὐφορο μέρος. **Αὐτὲς τῆς Ἑληῆς πρέπει νὰ τῆς κλαδεύουμε λιγώτερο, νὰ τῆς κλαδεύουμε ἐλαφρότερα,** γιὰ τὴν δύναμι ποὺ ἔχουν, ἂν τῆς κλαδεύουμε βαθεῖα, θὰ πετάξουν τὸν ἄλλο χρόνο πολλοὺς λαιμάργους, δηλ. κλαδιὰ ἄχρηστα ποὺ ἐξαντλοῦν τὸ δένδρο καὶ πρέπει γι' αὐτὸ νὰ ξανακοποῦν. Ἀντιθέτως Ἑληῆς μὲ μικρὸ βλαστάρι θὰ πῆ ἢ ὅτι τὸ χῶμά τους εἶναι φτωχό, δηλ. τοῦ λείπουν λιπάσματα, ἢ ὅτι εἶναι πολὺ ξηρό, ἢ ὅτι τὸ φύλλωμά τους εἶναι δυσανάλογο πρὸς τῆς ρίζες.

Σ' ὅλες αὐτὲς τῆς περιπτώσεις τὸ βαθύτερο κλάδευμα εἶναι ἐπιβεβλημένο, **κι' αὐτὸ** γιὰ τὸ ἔτσι λιγοστεύουν ἢ κορφῆς τοῦ δένδρου ποὺ εἶναι ἀναγκασμένο νὰ θρέψη καὶ μεγαλώσῃ, **κι' ἐκεῖνες** ποὺ μένουν μεγαλώνουν πὸ πολὺ. Θὰ ποῦμε δὲ πὸ κάτω γιὰ τὸν κλάδεμα νὰ ἔχουν καλὸ νέο βλαστάρι τὰ ἐλαιόδενδρά μας.

3. **Ὅτι τὰ ἐντελῶς ὄρθια κλωνάρια,** ποὺ βγαίνουν περὶ τὸ κέντρον τοῦ δένδρου καὶ ἀναπτύσσονται πολὺ γρήγορα, **εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέμε λαιμάργους κλώνους,** οἱ ὁποῖοι, χωρὶς νὰ εἶναι παραγωγικοί, μᾶς ἀπορροφοῦν τῆς περισσότερες τροφές. Γιὰ τὸν

---

(1). Ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἴδε καὶ τὸ ἄρθρον μου «τὸ κλάδεμα τῶν ἐλαιοδένδρων καὶ οἱ ἰταλοὶ ἐλαιοκλαδευταί». Δελτίον Ἑλληνικῆς Γεωργικῆς Ἑταιρείας Ἀπρίλιος 1928.

λόγο τοῦτο τὰ κλωνάρια αὐτά, ἂν τὰ ἀφήσουμε, μέσα σὲ δυὸ—τρία χρόνια μεγαλώνουν πολὺ. Λαίμαργοι ἐπίσης εἶναι καὶ οἱ κλώνοι ποὺ βγαίνουν στὸ ἐπάνω μέρος ἄλλων πλαγίων κλάδων τοῦ δένδρου καὶ οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐντελῶς ὄρθιοι. Κι' αὐτοὶ φαίνονται ἀμέσως ἀπὸ ἓνα ἐξησκημένον μάτι κλαδευτοῦ ποὺ, ὅταν εἶναι καλός, τοὺς κόβει μὲ τὸ ψαλίδι τὴν κορυφή. Ἔτσι ἀναγκάζει τὰ πλάγια μάτια κάτω ἀπὸ τὴν ψαλιδιὰ νὰ πετάξουν κι' ὁ κλαδίσκος τὸν ἄλλο χρόνο γίνεται παραγωγικὸς ἐνῶ ἦτανε λαίμαργος.

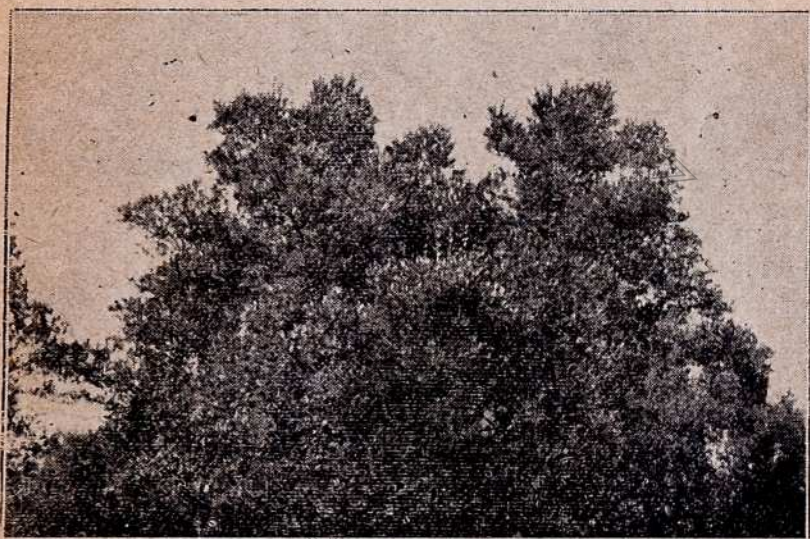
4. Ὅτι τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ καρποῦ δένει ἐπάνω στὰ πλάγια καὶ σὲ κεῖνα ποὺ πέφτουν πρὸς τὰ κάτω κλωνάρια, τὰ ὁποῖα γι' αὐτὸ λέγονται καὶ **καρποφόρα.** Συνεπῶς Ἐληὰ μὲ πολλοὺς πλαγίους κλώνους μπορεῖ νὰ μᾶς δώσῃ πολὺ περισσότερον καρπὸ ἀπὸ μιὰ ἄλλη, ἴδια περίου, ποῦ ἔχει πολλοὺς λαίμαργους. Ἀλλὰ μεγάλη καρποφορία θὰ πῆ μεγάλη ἐξάντλησι τοῦ δένδρου, πρᾶγμα ὅχι ἐπιθυμητό, γι' αὐτὸ δὲ στὰ φτωχὰ ἐδάφη πρέπει νὰ ἀραιώνουμε καὶ τὰ πλάγια αὐτὰ κλωνάρια, ἐνῶ μπορούμε ν' ἀφήνουμε περισσότερα ὅταν ἡ Ἐληὲς μας εἶναι δυνατές.

Ἡ περίπτωση τῆς ἐξαιρετικῆς καρποφορίας ἐνὸς δένδρου ποὺ δὲν εἶναι καὶ πολὺ δυνατό, ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐξασθενίσεως ποὺ προκαλεῖ γιὰ τὰ ἐπόμενα 1—2 χρόνια, δὲν μᾶς φέρνει μεγάλο κέρδος οὔτε τὸν ἴδιο χρόνο τῆς καρποφορίας, γιὰτὶ τότε οἱ καρποὶ γίνονται μικρότεροι καὶ ἔχουν λιγώτερο λάδι.

5. Τὰ ἄνθη καὶ συνεπῶς οἱ καρποὶ τῆς Ἐληᾶς βγαίνουν σὲ κλωνάρια τοῦ προηγούμενου χρόνου. Ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ καρποφορία ἂν μὴ τὸν προηγούμενον χρόνο τὸ δένδρον ἔχει βγάλῃ νέους κλαδίσκους. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶναι ὁ λόγος πρὸς ἢ Ἐληᾶς καρποφοροῦν συνήθως κάθε δύο χρόνια, γιὰτὶ τὸν ἓνα χρόνο, παραφορτωμένες ἄνθη καὶ φορτωμένες καρπὸ, ἀκόμα δὲ γεμάτες ἀπὸ πάρα πολλοὺς πλαγίους κλαδίσκους, δὲν ἔχουν δυνάμεις τόσες πολλὰς νὰ ἐπαρκέσουν καὶ στὴ καλὴ καρποφορία καὶ στὴν ἀνάπτυξι νέου βλασταριοῦ, ποὺ τὸν ἐπόμενον χρόνο θάχη ἄνθη καὶ καρπὸ. Γι' αὐτὸ ἀκόμα ἓνα μεθοδικὸ κλάδευμα ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα, ἂν μὴ νὰ κἀνῃ τὰ ἐλαιόδενδρα νὰ καρποφοροῦν τὸ ἴδιο κάθε χρόνο, τοῦλάχιστον νὰ δίνουν τὸν ἓνα πλεονάζοντα καὶ τὸν ἄλλο λιγώτερον, καὶ ὅχι τὸν ἓνα χρόνο πολὺ καὶ τὸν ἄλλο καθόλου καρπὸ, ὅπως συμβαίνει συχνὰ σὲ μᾶς.

6. Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτὴς πρέπει νὰ χῆ ἀκόμα ὑπ' ὄψει τοῦ ὅτι, ἀνεξαρτήτως ἄλλων λόγων (π. χ. βροχές, νοτιᾶς κλπ.)

πού μποροῦν νὰ ἐμποδίσουν περισσότερο ἢ ὀλιγώτερο τὸ δέσιμο τῶν ἀνθέων, ἢ ἀναλογία τοῦ δεσίματος αὐτῶν εἶναι ἀρκετὰ μεγαλειτέρα ὅταν τὸ δένδρο εἶναι καλοκλαδευμένο, δηλ. τὰ κλωνάρια του δὲν εἶναι πυκνά, καὶ ἔτσι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀερίζονται καλὰ κι' ἀφ' ἑτέρου τὰ βλέπει ἀρκετὰ ὁ ἥλιος. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τὰ ἀκλάδευτα

(Εἰκὼν 3)

Τὸ φύλλωμα μιᾶς χειρόρολης τῆς Ἀμφίσσης πού εἶναι πυκνὸ γιατί εἶναι ἀκλάδευτο ἀπὸ πολλῶν χρόνων (Πρωτ. 1929).

δένδρα μὲ πυκνὸ φύλλωμα δὲν ἔχουν πολὺ καρπὸ παρὰ στὰ ἐξωτερικὰ κλωνάρια πού κι' ὁ ἥλιος τὰ βλέπει καὶ περισσότερο ἀερίζονται.

7. Ὅτι ἓνα καλοκλαδευμένο δένδρο δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἔχη κλωνάρια ψηλὰ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη χαμηλὰ πολὺ, γιατί τὰ ψηλὰ κλωνάρια τραβᾶνε περισσότερους χυμοὺς κι' ἔτσι καταντᾶει τὸ δένδρο ν' ἀναπτύσσεται μονόπαντα. Ἐπίσης δὲν πρέπει ν' ἀφήνουμε κλωνάρια μακρὰ ἀπὸ τὴ μιὰ πάντα καὶ κοντὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Πρέπει ὅλες ἡ ἄκρες τῶν κλωναριῶν νὰ βρίσκωνται περίπου στὴν ἴδια ἀπόστασι ἀπὸ τὸ κέντρον τοῦ δένδρου, ὥστε ὅλα ἐξ ἴσου νὰ μοιράζωνται τῆς τροφῆς καὶ νὰ μὴ σκιαῶν τὸ ἓνα τ' ἄλλο.

8. Ὅτι κόβοντας τὴν κορυφὴ ἑνὸς κλαδίσκου τὸν ἀναγ-

κάζουμε να βγάλη παρακλάδια. Ἐπίσης ὅτι κόβοντας τὸ ἕνα ἀπὸ δύο ἀντίθετα κλωνάρια καταφέρνουμε ὥστε τὸ ἄλλο ποῦ μένει νὰ δυναμώσῃ πολὺ, μάλιστα δὲ ὅταν τραβάει πρὸς τὰ πάνω.

9. **Ἐπιτομή ἢ ἐποχὴ τοῦ κλαδεύματος** γιὰ τὰ κλιμά μας ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Δεκέμβριον ἢ Γεννάριον καὶ κρατᾷ ἕως τὴν ἐποχὴ ποῦ θ' ἀρχίσουν νὰ πετᾶνε νέο βλαστάρια ἢ Ἑληές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΤΙ ΣΚΟΠΟΥΣ ΕΧΟΥΝ ΤΑ ΚΛΑΔΕΥΜΑΤΑ

Τὰ κλαδεύματα τῆς Ἑληᾶς, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων δένδρων, ἔχουν τοὺς ἑξῆς κυρίως σκοπούς.

1. **Νὰ δώσουν τὸ κατάλληλον σχῆμα εἰς τὰ δένδρα.**
2. **Νὰ ἀφαιροῦν τὰ ξερὰ ἢ ἀρρωστά κλαδιὰ ἢ καὶ νὰ συντελοῦν εἰς τὴν πρόληψιν ἢ θεραπείαν ἀσθενειῶν.**
3. **Νὰ βελτιώσουν ἢ καὶ ἀνανεώσουν τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ φύλλον τῶν δένδρων.**
4. **Νὰ διευκολύνουν τὴν καλὴ καὶ κανονικὴ καρποφορίαν.**

1. ΤΟ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟΝ ΣΧΗΜΑ ΤΩΝ ΕΛΑΙΟΔΕΝΔΡΩΝ

Ὅλοι βέβαια γνωρίζουμε ὅτι τὸ σχῆμα τῶν δένδρων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, πολὺ δὲ περισσότερον νὰ διατηρηθῇ, ὅπως μορεῖ νὰ περιγραφῇ ἀπὸ ἕνα βιβλίον ἢ νὰ σχεδιασθῇ σ' ἕνα σχέδιον. Συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὅτι πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ φροντίσουμε γιὰ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ σχήματος κόβοντας χρήσιμους κλάδους.

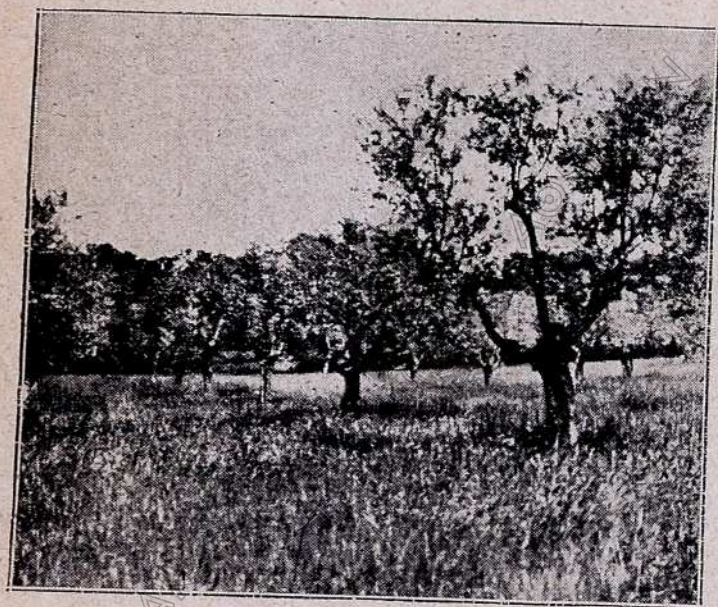
Εἰς μερικὰ μέρη τῆς Ἰταλίας κλάδευμα τῶν ἐλαιοδένδρων ἐννοοῦν τὴν διαμόρφωσιν ἑνὸς σχήματος. Εἰς ἄλλα πάλιν δίνουν στὰ δένδρα σχῆμα μᾶλλον ἡμισφαιρικόν (σὰν ὀμβρέλλα) ἢ καὶ ἐλεύθερον, καὶ προσέχουν ἰδιαίτερος νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν καλλιτέραν καὶ κανονικωτέραν καρποφορίαν τῶν δένδρων. Τρία κυρίως εἶναι τὰ σχήματα τὰ ὅποια δίνουν εἰς τὰ ἐλαιοδένδρα.

- α) Τὰ κυπελλοειδῆ.
- β) Τὸ ἡμισφαιρικόν (ποῦ μοιάζει σὰν ὀμβρέλλα) καὶ
- γ) Τὸ ἐλεύθερον

Κυπελλοειδῆς λέγεται τὸ σχῆμα τοῦ δένδρου ὅταν αὐτὸ μοιάζει σὰν μιὰ κούπα ἢ ἕνα ποτήρι ἀνοικτὸ (εἰκ. 4). Σ' αὐτὸ τὰ κλαδιὰ εἶναι

γύρω—γύρω, στὴ μέση δέ, τὸ κέντρον τῆς Ἑληᾶς, δὲν ὑπάρχουν κλαδιά, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἥλιος τὸ μεσημέρι βλέπει ἐλεύθερα τοὺς κυριωτέρους κλώνους. Ἔτσι τὰ κλωνάρια ποὺ εἶναι γύρω—γύρω καὶ γενικώτερα ὀλόκληρο τὸ δένδρο ἔχει ἀρχετὸ ἥλιο. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν τὸ κυπελλοειδὲς σχῆμα φροντίζουν νὰ τὸ δίνουν εἰς τὰ βορειότερα μέρη, ὅπου ὁ ἥλιος δὲν εἶναι τόσο καυστικὸς ὅσον εἰς τὰ μεσημβρινώτερα κλίματα.

Εἰς τὸν τόπο μας τὰ ἐλαιόδενδρα, ἢ πρέπει ν᾿χουν ἡμισφαιρι-

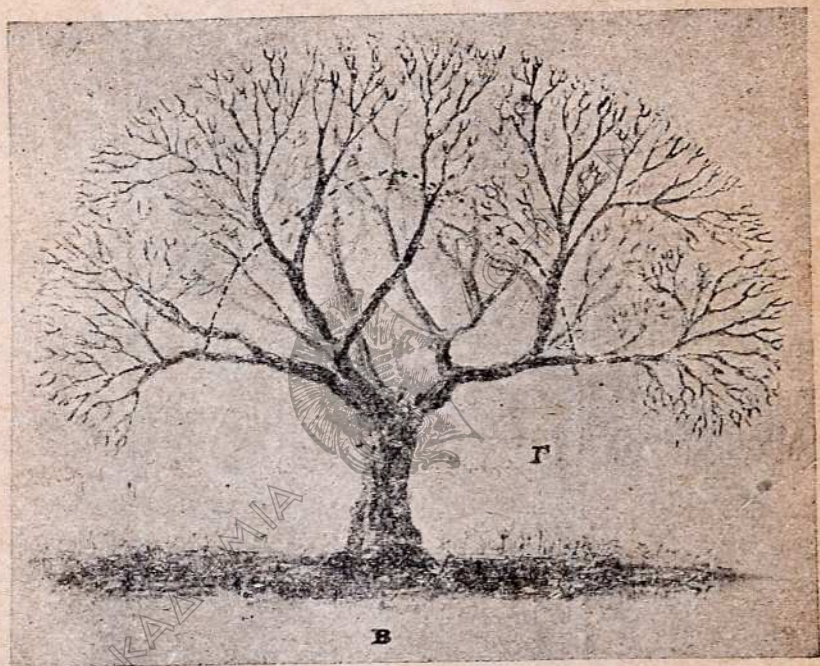
(Εἰκὼν 4)

Κλαδευμένο ἐλαιόδενδρο ποὺ παρουσιάζει κυπελλοειδὲς μᾶλλον σχῆμα (Πρωτ. 1930)

κὸ σχῆμα, ἢ ἐλεύθερο. Τὸ κυπελλοειδὲς ἴσως εἶναι κατάλληλο σὲ λίγα βορεινὰ καὶ συνεπῶς ψυχρὰ μέρη μας. Στὰ ἄλλα ὁ ἥλιος εἶναι πολὺ δυνατὸς ὅλο τὸ καλοκαῖρι ὥστε ὑπάρχει φόβος νὰ κἀνη καὶ ἐγκαύματα ἀκόμη στοὺς κλάδους τῶν δένδρων, ἐγκαύματα τὰ ὅποια, ὅπως εἶναι γνωστὸν, δὲν εἶναι ποτὲ ὠφέλιμα ἀλλὰ ἀντιθέτως πολὺ ἐπιζήμια. Ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ἐγκαύματα ἂν δὲν προκαλέσῃ ὁ πάρα πολὺς ἥλιος, βλάπτει τὰ φυτὰ γιὰ διαφόρους λόγους.

Ἡμισφαιρικὸν σχῆμα ἔχουν τὰ ἐλαιόδενδρα ὅταν τὰ κλα-

διά των ἔχουν τέτοια θέσι ὥστε νὰ θυμίζουν μιὰ ἀνοικτὴ ὀμβέλλαν (σχῆμα 5). Ἀντιθέτως πρὸς τὸ κυπελλοειδές, εἰς τὸ ἡμισφαιρικὸν ἢ ὀμβροειδοειδές σχῆμα τὰ κυριώτερα κλωνάρια τοῦ δένδρου δὲν βλέπει ἐλεύθερα ὁ ἥλιος τὸ μεσημέρι (ποῦ εἶναι τότε τὸ μεσουράνημά του), γιατί σκεπάζονται ἀπὸ ψηλότερα κλαδιὰ πού βρίσκονται καὶ στὸ κέντρον τοῦ δένδρου. Τὰ κλαδιὰ αὐτὰ δὲν εἶναι βεβαίως

(Εἰκὼν 5)

Πῶς θὰ ἦτανε μιὰ Ἑλληνικὴ ἡμισφαιρικῶς σχημάτου ἄν τὴν φαντασθοῦμε χωρὶς φύλλα. (Σχέδιον Δ. Σαρακωμένου).

λαίμαργοι, ἢ ὅπως τοὺς λένε σὲ πολλὰ μέρη φαγάδες ἢ ἀετοί, ἀλλὰ κλωνάρια τὰ ὁποῖα μποροῦν, μὲ τὸν τρόπο πού ὑποδεικνύω πιὸ κάτω, νὰ εἶναι ὄχι λίγο παραγωγικά.

Ἐλεύθερο σχῆμα ἔχουν τὰ δένδρα ὅταν τοῦτο δὲν μοιάζει μὲ κανένα κανονικὸ σχῆμα. Γιὰ τὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ ὁ ἐλαιοκλαδευτὴς δὲν ἀκολουθεῖ κανένα προηγούμενο σχέδιο ἀλλ' ἔχει ὑπ' ὄψει του τοὺς λόγους καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ κλαδεύματος τῆς Ἑλληνικῆς, ξέρει τί ζητάει καὶ ἐπιδιωκε νὰ ἐπιτύχη τὸν σκοπὸ του χωρὶς νὰ

προσπαθῆ νὰ δώσῃ στὰ δένδρα του ἓνα ὠρισμένο σχῆμα. Τὸ ἐλεύθερο σχῆμα, ὅπως καὶ τ' ὀμβρελλοειδῆς πολὺ περισσότερο, εἶναι κατάλληλο γιὰ τὰ δένδρα τοῦ τόπου μας, ὑπὸ τὸν ὄρον πάντοτε ὅτι δὲν θὰ τ' ἀφήνουμε νὰ μεγαλώνουν ὅσο θέλουν αὐτά, ἀλλὰ, ἀκολουθώντας πάντα τὴ φυσικὴ τάσι των, θὰ προσπαθοῦμε νὰ τὰ κατευθύνουμε σύμφωνα μὲ ὅσα εἶπαμε γιὰ νὰ εἶναι παραγωγικότερα.

(Εἰκὼν 6)

Κορμὸς Ἑλπαῶς τοῦ κτήματος Συγγροῦ ποὺ τὸν ἀνοιξάν γὰρ εἶχε νὰ ἀρχίσῃ νὰ σαπίσῃ στὸ κέντρον (Πρωτ. 1930).

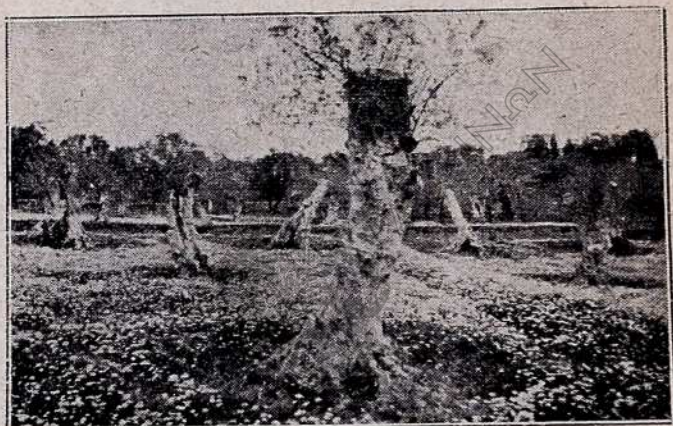
Σὲ μερικὰ μέρη τῆς Εὐρώπης δίνουν στὰ ἐλαιόδενδρα τους κι' ἄλλα σχήματα γιὰ διαφόρους εἰδικούς λόγους. Οἱ λόγοι αὐτοὶ δὲν ὑφίστανται σὲ μᾶς καὶ πιστεύουμε ὅτι δὲν εἶναι καθόλου κατάλληλα τὰ σχήματα αὐτά γιὰ τὸν τόπο μας. Γι' αὐτὸ λοιπὸν παραλείπομε ἔντελῶς νὰ περιγράψωμε τοὺς τρόπους αὐτοὺς τῶν κλαδευμάτων.

2. Η ΑΦΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΞΗΡΩΝ Η ΑΡΡΩΣΤΩΝ ΚΛΑΔΙΩΝ

Εἶναι καὶ αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ κλαδεύματος. Τὰ κλαδιά αὐτά εἶναι συνήθως ἐστία διαφόρων ἀσθενειῶν, διαφόρων μολύνσεων, αἱ ὁποῖαι πολὺ συχνὰ μεταδίδονται καὶ εἰς τοὺς ἄλλους

κλάδους τῶν δένδρων, ἢ χρησιμεύουν γιὰ τὸν πολλαπλασιασμὸ λίαν ἐπιβλαβῶν ἐντόμων, ὅπως π.χ. τοῦ φλοιοτρίβου κλπ. Ἐὰ ἄρρωστα κλαδιὰ πρέπει νὰ κόβονται τακτικά, μάλιστα δὲ καὶ νὰ καίωνται ὅταν εἶναι προσβεβλημένα ἀπὸ ἀρρώστειες, σὰν τὴν φυματίωσι ἢ ἀπὸ ξηλοφάγα ἔντομα, γιὰ τὸν ἴδιο λόγο γιὰ τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ γίνωνται ἐγχειρήσεις σ' ἀνθρώπους ἢ σὲ ζῶα, τὰ ὁποῖα ὑπέστησαν μιὰ μόλυνσι.

Ἐκ τῆς μὴ ἔγκαιρον ἀποκοπῆς ἀσθενῶν κλάδων, ὅπως ἐπί-

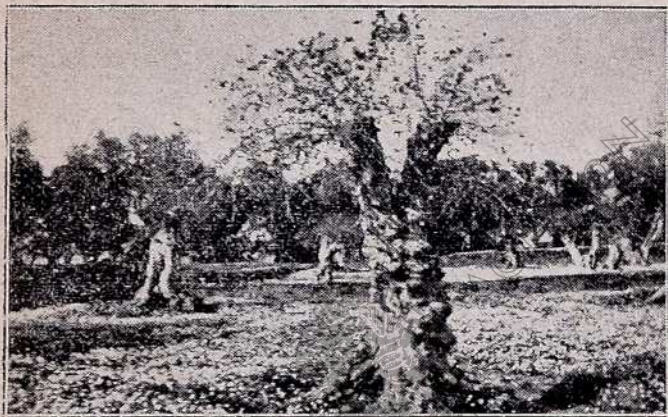

(Εἰκὼν 7)

Ἐλὰ κομμένη κατὰ ἀπὸ «τὸ σταυρὸ». Στὸ βάθος διακρίνονται καὶ ἄλλες Ἐλῆς κομμένες κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ μάλιστα κουφκλιασμένες (Πρωτ. 1931).

σης ἀπὸ τὸν κακὸ τρόπο τῆς κοπῆς τῶν κλώνων γενικῶς καὶ τὴν μὴ περιποίησι τῆς ἐκ τοῦ κλαδεύματος πληγῆς, προκαλοῦνται συνήθως σήψεις τῶν κυριωτέρων κλώνων καὶ τοῦ κορμοῦ τῶν ἐλαιοδένδρων, σήψεις αἱ ὁποῖαι καταλήγουν νὰ προκαλέσουν τῆς τόσο συνήθεις κουφάλες τῶν Ἐληῶν. Καὶ στὴ περίπτωσι αὕτη ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόξεσις καὶ ἀπομάκρυνσις ὅλου ἐκείνου τοῦ μέρους τοῦ ξύλου, τὸ ὁποῖον, ὅπως πολὺ εὐκόλα φαίνεται, εἶναι προσβεβλημένον ἢ κατεστραμμένον ἀπὸ τὴν σήψιν (εἰκὼν 6). Ἀκόμη ἐπιβάλλεται νὰ γίνεταί μετὰ ταῦτα ἓνα οἰονδήποτε εἶδος ἀπολυμάνσεως τῆς ἀνοικτῆς πληγῆς. Ἡ ἀπολύμανσις αὕτη πραγματοποιεῖται δι' ἐπαλείψεων μὲ μίγμα ἀσβέστου καὶ θεϊκοῦ σιδήρου ἢ θεϊκοῦ χαλκοῦ, ἢ δι' ἄλλων

διαφόρων μέσων, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν ἀπολύμανσι τῶν πληγῶν τοῦ κλαδεύματος (1). Εἰς μερικὰ μέρη ἀπολυμαίνουσι τῆς πληγιᾶς αὐτῆς ποὺ δημιουργεῖ τὸ καθαρίσμα τῶν σάπιων μερῶν τοῦ κορμοῦ, ὅταν μάλιστα αὐτῆς ἢ πληγιᾶς εἶναι κοντὰ εἰς τὸ ἔδαφος, καίοντες κοντὰ στὴ πληγὴ ὀλίγα φρύγανα ἢ ἄχυρα. Ἡ ἀπανθράκωσις αὐτῆ τῆς ἐπιφανείας τῆς πληγῆς εἶναι ἕνας τρόπος ἀπο-

(Εἰκὼν 8)

Ἐλαιόδενδρο κομμένον «στὸ σταυρό». (Πρωτ. 1931).

λυμάνσεως, ὄχι πάντως ὁ καλύτερος, καὶ ἂν δὲν προσέξῃ κανεὶς πολὺ μπορεῖ νὰ κάψῃ τὸ δένδρον ὁλόκληρον.

Τὸ κλάδευμα ἀκόμη γίνεται γιὰ τὴν θεραπεία τῶν προσβεβλημένων ἐλαιοδένδρων ἀπὸ ἀσθένειες, ὅπως π.χ. ἀπὸ τὴν Καπνίαν ἢ Καπνιά ἢ μαύρισμα τῆς Ἑλλάδος. Βεβαίως τρόπος ἀσφαλοῦς καὶ ἀποτελεσματικῆς καταπολεμήσεως τῆς Καπνιάς δὲν εἶναι τὸ κλάδευμα, σὲ πολλὰ ὅμως μέρη ὅπου τὰ δένδρα εἶχαν πυκνὸ φύλλωμα, ἢ καλὴ ἀραίωσις τῶν κλάδων των, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τοὺς ἐξασφαλίσθῃ ὁ καλὸς ἀερισμὸς καὶ ἀκόμη ἢ ἐπαρκῆς διείσδυσις τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴ μεγάλη ὑποχώρησι τῆς Καπνιάς ἀπὸ τῆ ὁποῖα ἦσαν προσβεβλημένα τὰ δένδρα, καὶ μάλιστα τὴν ἐξάλειψίν της πολλὰς φορές.

(1) Μιὰ διάλυσις ποὺ μπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ χρησιμοποιηθῆται γίνεται ὡς ἑξῆς :

Νερὸ	85	ὀκάδες	
Ἄσβεστι	10	ὀκάδες	(σβυσμένον)
Θεικὸς σίδηρος	5	ὀκάδες	(καρμπογιὰ)

3. Η ΒΕΛΤΙΩΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΝΕΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΑΣΤΗΜΑΤΟΣ Η ΤΟΥ ΦΥΛΛΩΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Πρὸς τοῦτο γίνεται τὸ πολὺ γνωστὸν κλάδευμα τῆς ἀνανεώσεως. Ὄταν ἔχουμε δένδρα μὲ τοὺς κυριωτέρους κλάδους σὲ πολὺ κακῇ θέσει ἢ βλαμμένους, τόσον ὥστε ἡ παραμονὴ αὐτῶν νὰ ἐμ-

(Εἰκὼν 9)

Ἐλεῖν κλαδευμένη μὲν βαθεῖα πολὺ, ἀλλ' ὄχι καὶ «στὸ σταυρό». (Σχέδιον κ. Ἐπαμ. Κυπριάδη ἐκ τοῦ Γεωργ. καὶ Δασικοῦ Δελτίου Ἰουλίου—Αὐγούστου 1913).

ποδίξῃ τὴν καλὴν καρποφορίαν τοῦ δένδρου, τότε ἐπιβάλλεται νὰ κάμωμε κλάδευμα ἀνανεώσεως. Τὸ κλάδευμα αὐτὸ κάνομεν ἐπίσης ὅταν θέλωμε νὰ χαμηλώσωμε, ὑπερύψηλα δένδρα, εἰς τὰ ὁποῖα οὔτε τὸ τακτικὸν κλάδευμα οὔτε ἡ συλλογὴ τοῦ καρποῦ διὰ διαφόρων μέσων εἶναι εὐκόλως κατορθωτή.

Συνήθως κλάδευμα τῆς ἀνανεώσεως λέγομεν τὸ κόψιμο τῶν κλάδων σὲ τὸ σταυρό (Εἰκ. 7 καὶ 8). Μιὰ ἄλλη περίπτωσις

τοῦ κλαδεύματος αὐτοῦ τῆς ἀνανεώσεως εἶναι καὶ τὸ **γενναῖον κλάδευμα** (Εἰκ. 9), κατὰ τὸ ὁποῖον δὲν κόπτονται μὲν ὅλοι οἱ κλάδοι στὸ σταυρὸ, ἀφαιροῦνται ὅμως οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτούς. Γεν-

(Εἰκὼν 10)

Μιὰ νέα ἑλῆὰ τῆς Σκύρου μὲ ξεραμένα καὶ πεσμένα τὰ περισσότερα φύλλα ἀπὸ τὴ παγωνιά τοῦ Φεβρουαρίου 1929. Ἡ πιὸ μασημένη πλευρὰ εἶναι ἡ βορεινὴ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν φυσοῦσε τὸ παγωμένο ἀεράκι. (Πρωτ. 1929).

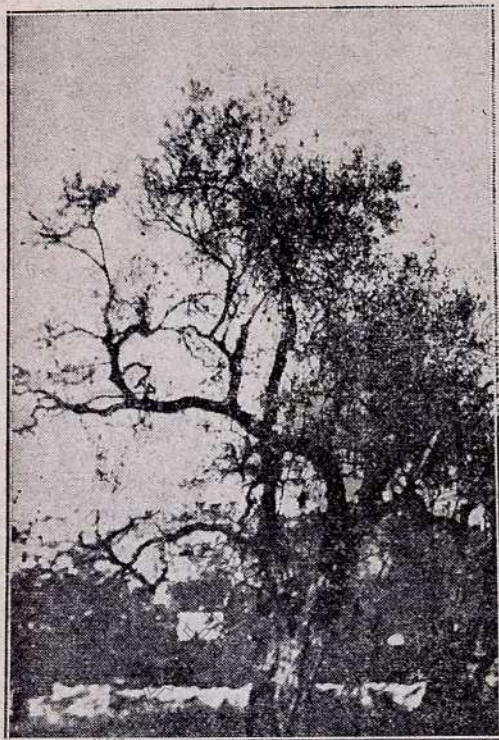
τὸ ἀποφεύγωμεν ὅσο μπορούμε περισσότερο καὶ νὰ τὸ κάνουμε μόνον ὅταν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ διαφορετικώτερα, τοῦτο δὲ γιὰ τὸ κλάδευμα αὐτὸ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ μὴ καρποφοροῦν τὰ δένδρα κάμποσα χρόνια. Ἐκτὸς ὅμως αὐτοῦ μὲ τὸ νὰ κλαδεύουμε στὸ σταυρὸ δένδρα γέρικά δὲν κάνουμε τίποτα ἄλλο παρὰ ν' ἀνοίγουμε μεγά-

ναίου κλαδεύματος εἶχον ἀνάγκην πολλὰ ἐλαιόδενδρα τῆς Σκύρου τὸ 1929, καθόσον πολλοὶ κλάδοι τῶν κατεστράφησαν ἔν μέρει ἢ ἔν ὅλῳ ἀπὸ τὸν πάγον (Εἰκ. 10 καὶ 11). Γενναίου ἐπίσης κλαδεύματος εἶχον ἀνάγκην τὰ ἐλαιόδενδρα τῆς περιφερείας Ψαχνῶν τῆς Εὐβοίας, τὰ ὁποῖα κατατάσκει κυριολεκτικῶς ἢ χιονοθύελλα τοῦ Μαρτίου 1931 (Εἰκ. 12).

Γενναίου μᾶλλον κλαδεύματος ἀκόμη ἔχον ἀνάγκην τὰ περισσότερα ἴσως δένδρα τῆς Χώρας μας, τὰ ὁποῖα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν δὲν ἐκλάδευσαν κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο οἱ κτηματῆαι, ἢ, ἂν τὰ ἐκλάδευσαν, τὰ ἐκλάδευσαν πολὺ ἄσχημα.

Τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων στὸ σταυρὸ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ

λες πληγές, μεγάλες πόρτες, πού ιδιαίτέρως στις Ἐληές δὲν θρέφουν, δὲν κλείνουν καθόλου, καὶ πού ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ φέρουν τὸν θάνατον τοῦ δένδρου. Ἄν προσέξῃ κανεὶς τὰ ἐλαιόδενδρα μας, θὰ δῆ ὅτι τὸ σάπισμα τοῦ κορμοῦ ἔχει πάντα τὴν ἀρχή του σὲ κάποια μικρὴ ἢ μεγάλη τομὴ τοῦ κορμοῦ ἢ τῶν κυριωτέρων κλάδων του, σὲ κάποια κοψιὰ πού στὸν τόπο μας γίνεται κατὰ τρόπον πού θὰ γίνῃ χωρὶς ἄλλο ἀφορμὴ σαπίσματος καὶ πού σχεδὸν ποτὲ δὲν ἀπολυμαίνεται. Πόσο μᾶλλον ν' ἀνοίγουμε σὲ γέρικα δένδρα μεγάλες πληγές!

(Εἰκὼν 11)

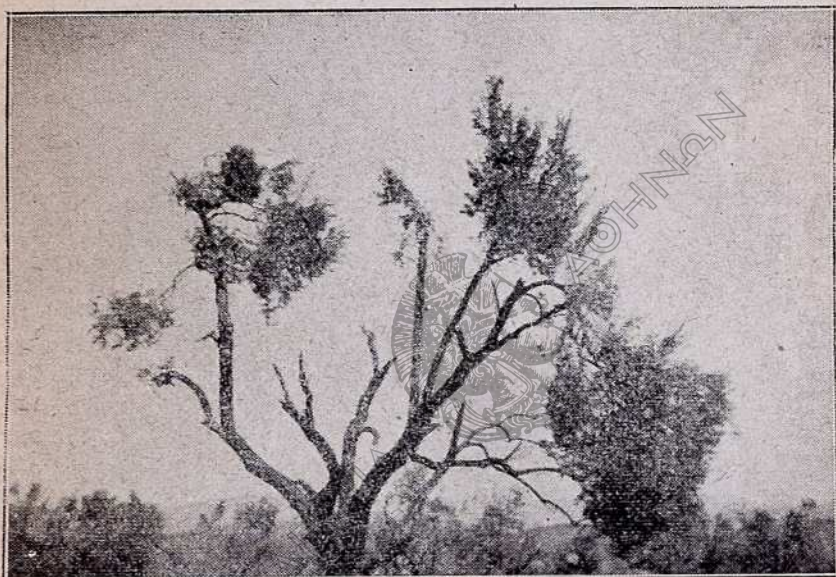
Μιά ἄλλη Ἐληὰ τῆς Σκύρου, γέρικη αὐτή, πού τὰ φύλλα τῆς βορεινῆς μεριᾶς ξέρανε κι' ἔρριξε ἡ παγωνιά τοῦ 1929 (Πρωτ. 1929).

μό, μ' ἄλλα λόγια ἓνα γερὸ κεφάλι ἀπάνω σὲ γκαγκραινιασμένο λαιμό! Ἄλλὰ εἶναι δυνατόν; Ἐγὼ πιστεύω ὄχι, καὶ συμβουλευώ τοὺς ἐλαιοκτηματίες μας νὰ μὴ κάνουν ποτὲ τέτοιες δουλειές, **ὅταν δὲ**, γιὰ διάφορες αἰτίες, **εἶναι ὑποχρεωμένοι** νὰ κόψουν τῆς γέρικες Ἐληές των ἔτσι βαθειά, τότε νὰ προτιμοῦν νὰ τῆς κόβουν πιδὸ βαθειά ἀκόμα, στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, γιὰ νὰ δημιουργήσουν τὰ δένδρα τους ἀπὸ τὰ

κορμῶν ἢ τῶν κυριωτέρων κλάδων του, σὲ κάποια κοψιὰ πού στὸν τόπο μας γίνεται κατὰ τρόπον πού θὰ γίνῃ χωρὶς ἄλλο ἀφορμὴ σαπίσματος καὶ πού σχεδὸν ποτὲ δὲν ἀπολυμαίνεται. Πόσο μᾶλλον ν' ἀνοίγουμε σὲ γέρικα δένδρα μεγάλες πληγές! Ἡ εἰκόνες 6 καὶ 7 δείχνουν ἐλαιῶνα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο κλαδευμένο, διακρίνονται μάλιστα καὶ οἱ κορμοὶ τῶν κομμένων δένδρων πού εἶναι ἤδη κουφαλισμένοι πολὺ. Ὁ τρόπος ὅμως αὐτός, κατὰ τὴ γνώμη μας, εἶναι κατὰ πάντα κακὸς καὶ πρέπει ν' ἀποφεύγεται. Γιατί, τί ζητᾶμε μ' αὐτόν; Νὰ δημιουργήσουμε εὐρωστο καὶ παραγωγικὸ δένδρο σ' ἓνα σάπιο κορ-

βλαστάρια πού θά πετάξουν ἢ ρίζες, δένδρα κατὰ πάντα γερά καὶ ἱκανὰ νὰ τοὺς δίνουν καλὸ εἰσόδημα.

Εἶπα πρὸ ὀλίγου ὅτι τὰ περισσότερα δένδρα τοῦ τόπου μας ἔχουν ἀνάγκη γενναίου μᾶλλον κλαδεύματος. Τὸ κλάδευμα αὐτὸ δὲν θά γίνεται βέβαια τακτικὰ καὶ σκοπὸν ἔχει ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ κόψῃ τὰ σάπια καὶ νὰ διατηρήσῃ τὰ γερά κλωνάρια καὶ ἐκεῖνα πού ἔχουν τὴν καλλίτερη θέσι, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δώσῃ ἕνα σχῆμα στὸ δένδρο.

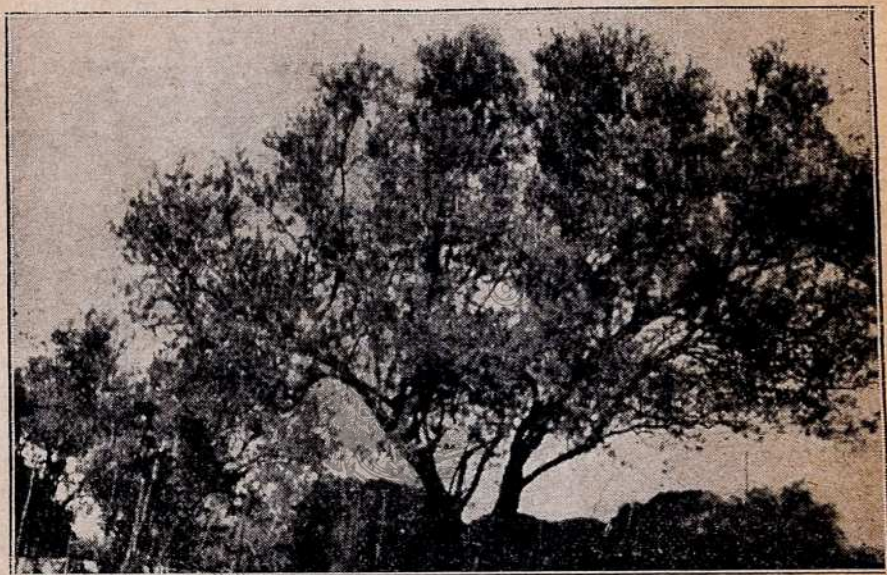
(Εἰκὼν 12)

Φωτογραφία πού πήρε ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητὴς τῆς Γεωργίας κ. Π. Ἀντωνόπουλος στὰ Ψαχνὰ τῆς Εὐβοίας. Τριακόσιας χιλιάδες Ἑλλῆς ἔχουν τσακιστῆ κατὰ τὸν ἴδιον περίπου μὲ τὴν Ἑλῆν αὐτὴν τρόπον ἀπὸ τὴν χιονοθύελλαν τῆς 28—29 Μαρτίου 1931.

Ἐφοῦ ἐξασφαλισθοῦν αὐτὰ καὶ δὲν συμβῆ κατι ἀπρόοπτον (ξεπάγισμα, σῆψις κλπ.), ἢ δὲν χρειασθῆ ν' ἀντικαταστήσουμε ἕνα ἢ περισσότερα ἀπὸ τὰ κλωνάρια, τότε τὰ γενναῖα κλαδέυματα δὲν ἔχουν κανένα λόγον νὰ ἐπαναλαμβάνωνται.

Οἱ Ἴταλοὶ ἐλαιοκλαδευταί, ἢ μᾶλλον πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, τοὺς ὁποίους φέρνουμε γιὰ τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων μας, ἐφαρμόζουν συνήθως τὸ γενναῖο κλάδευμα, φροντίζουσι δὲ κατὰ πρῶτιστον λόγον

νά δίνουν σχῆμα εἰς τὰ δένδρα. Ἀποτέλεσμα τοῦ γενναίου αὐτοῦ κλαδεύματος εἶναι συνήθως νά μὴ καρποφοροῦν τὰ δένδρα κατὰ τὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὸ κλάδεμα, καὶ εἶναι αὐτὸ ὁ κυριώτερος λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ἀρχετοὶ ἐλαιοκτηματῖαι μας δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸ κλάδεμα τῶν Ἰταλῶν. Πολλὲς φορὲς ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἴπαμε τὴν ἀντίληψί μας, τὴν ὁποῖαν ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἐδῶ. Ὑπάρ-

(Εἰκὼν 13)

Μία ἀπὸ τῆς συνηθισμένους εἰκόνες ποὺ παρουσιάζουν τὰ ἀκλάδευτα ἐλαιόδενδρα τοῦ τόπου μας (Πρωτ. 1930).

χουν δύο δρόμοι γιὰ νὰ φθάσῃ κανεὶς μὲ τὸ κλάδεμα στὴ διατήρησι τῶν γερῶν κλαδιῶν τοῦ δένδρου, στὴν ἀπομάκρυνσι ὅλων ἐκείνων ποὺ εἶναι ἄρρωστα ἢ σάπια, ἢ δὲν ἔχουν καλὴ θέσι γιὰ τὴν καρποφορία. Ὁ ἓνας εἶναι νὰ κόψουμε διὰ μιᾶς ὅλα τὰ κλωνάρια ποὺ πρέπει νὰ κοποῦν γιὰ τὴν πραγματοποίησι τῶν ἀνωτέρω σκοπῶν καὶ νὰ περιμένουμε νὰ βγοῦν νέα ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχουν, γιὰ ν' ἀντικαταστήσουν τ' ἀκατάλληλα κλαδιὰ ποὺ κόψαμε. Ὁ ἄλλος εἶναι νὰ μὴ κόψουμε ὅλα τὰ κλωνάρια διὰ μιᾶς, ἀλλὰ σὲ 3—4 κλαδεύματα ποὺ θὰ κάνουμε μέσα σὲ 4—5 χρόνια. Ἐγὼ προτιμῶ καὶ συνιστῶ τὸν δεῦτερο αὐτὸν δρόμο. Καὶ τὸν προτιμῶ γιὰτι

ἔτσι δὲν χάνει στὸ μεταξύ ὁ κτηματίας ἓνα εἰσόδημα, μικρὸ ἢ μεγάλο, τὸ ὁποῖον ἀσφαλῶς θὰ χάσῃ ἀκολουθώντας τὸν ἄλλο δρόμο. Κι' ὅλα αὐτὰ μὲ τὴ προϋπόθεσι ὅτι κανένας ἰδιαίτερος λόγος (σάπια κλωνάρια, πολλοὶ λαίμαργοι κλπ.) δὲν μᾶς ἀναγκάζει νὰ ἀκολουθήσουμε κατ' ἀνάγκην τὸν ἄλλο δρόμο.

Ὅπως δὴποτε ὅταν ἀναγκασθοῦμε νὰ κλαδέψουμε βαθειὰ τὰ

(Εἰκὼν 14)

Ἀκλάδευτες Ἑληνὲς τοῦ πυκνοῦ ἐλαιῶνος τοῦ κάμπου τῆς Ἀμφίσσης (Πρωτ. 1930)

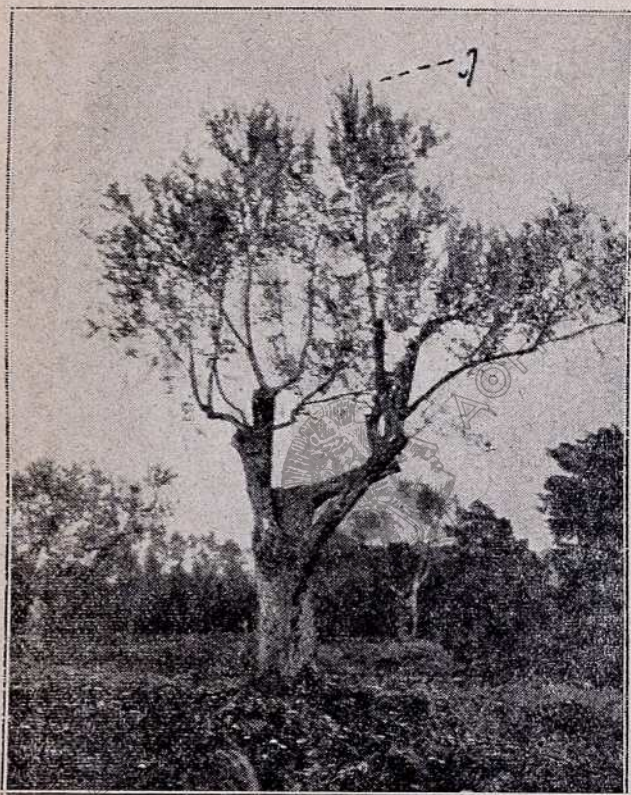
ἐλαιόδενδρά μας ἓνα χρόνον, θὰ τὰ κάμουμε νὰ πετάξουν μικροὺς λαιμάργους στὴν ἀπάνω μεριὰ τῶν χονδροῶν κλώνων. Οἱ λαίμαργοι αὐτοὶ βγαίνουν τόσο περισσότεροι ὅσο πιὸ βαθύτερο κλάδευμα κά-
νουμε κι' ὅσο πιὸ πλούσιο εἶναι τὸ ἔδαφος. Αὐτοὺς τοὺς λαιμάρ-
γους, ὁ κτηματίας ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ δένδρα του, πρέπει νὰ
πάη νὰ τοὺς κόψῃ κατὰ τὸν Αὐγούστο—Σεπτέμβριον μὲ τὸ τσεκούρι

ἢ τὸ ψαλίδι, γιατί ἀπορροφοῦν ἄδικα τροφές. Μόνο στὴ περίπτωσι πού θέλει ν' ἀντικαταστήσῃ κλωνάρι πού λείπει ἢ κλωνάρι πού θέλει κόψιμο, θὰ κρατήσῃ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λαίμαργους δύο—τρεις πού θὰ βρίσκωνται στὴ θέσι πού θέλει καὶ θὰ τοὺς γυρίσῃ τὸν ἄλλο χρόνο γιὰ νὰ γίνουν καρποφόροι. Ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δύο τρεῖς θὰ κρατήσῃ ἀργότερα τὸν ἕνα, ὅταν πιά θάξῃ γίνει ἀρκετὰ μεγάλος καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ φόβος νὰ σπάσῃ.

4. ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΙΣ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΚΑΙ ΚΑΝΟΝΙΚΗΣ ΚΑΡΠΟΦΟΡΙΑΣ

Βέβαια, βασικὸς σκοπὸς ὅλων τῶν κλαδευμάτων εἶναι ἡ ἐξασφάλισις καλῆς καὶ τακτικῆς καρποφορίας, κι' ὅλοι οἱ προηγουμένοι σκοποὶ πού περιγράψαμε εἰς τὴ διευκόλυνσι τῆς καλῆς καρποφορίας ἀποβλέπουν. Ἐσυνηθίσασμεν ἐν τούτοις νὰ κάνουμε μιὰ διάκρισι τῶν κλαδευμάτων, κι' ἕνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἀκόμη τὸ **κλάδευμα τῆς καρποφορίας**, αὐτὸ δὲ εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴ γνώμη μας, **ἀγνοοῦν παντὸς ἄλλου περισσότερον οἱ πλεῖστοι τῶν ἐλαιοκτηματιῶν μας**. Νὰ μὴ φανῇ αὐτὸ παρῆξενο καὶ νὰ μὴ διαμαρτυρηθοῦν πολλοί. Εἰς τὰς περισσοτέρας ἐλαιοκομικὰς περιφερείας μας, τὰς ὁποίας ἐγνωρίσαμε, ἀκόμη δὲ καὶ στῆς πιὸ προοδευμένες, ὅπως π. χ. στὴ Μυτιλήνη, Ἀμφισσα, Βόλο κλπ., σχεδὸν ὅλοι οἱ κτηματῖαι νομίζουν ὅτι στὸ ζήτημα τῆς κλαδέυματος κάνουν καλὴ δουλειά, ὅτι κλαδεύουν καλά, ὅταν κάθε 2, 3 ἢ 4 χρόνια κόβουν μερικὰ κλωνάρια τοῦ δένδρου. Σὲ μερικὰ μέρη τὰ κλωνάρια αὐτὰ τὰ κόβουν χωρὶς κανένα μέτρο, χωρὶς κανένα σκοπὸ. Ἔτσι κόβουν πολλὰς φορὰς κλωνάρια πού θὰ ἔπρεπε νὰ κρατηθοῦν, γιατί εἶναι πιὸ καρποφόρα καὶ μένουν οἱ λαίμαργοι, γιατί εἶναι πιὸ ζωντοί. Σ' ἄλλες περιφέρειες κλαδεύουν (ἢ μᾶλλον λένε πῶς κλαδεύουν) κατὰ διαστήματα ἀραιότερα καὶ τότε κάνουν γενναῖο κόψιμο κλαδιῶν. Φυσικὴ συνέπεια εἶναι 2—3 χρόνια τοῦλάχιστον μετὰ τὸ κλάδευμα αὐτὸ νὰ μὴ βλέπουν καρπὸ στὰ δένδρα τους κι' ὅταν τοὺς λέτε ὅτι πρέπει νὰ κλαδεύουν κάθε χρόνο, πρὶν τοὺς ἐξηγήσετε τὴν εἶδος κλάδευμα ἐννοεῖτε, κουνᾶνε δύσπιστα τὸ κεφάλι σὰν νὰ σᾶς θεωροῦν τοῦλάχιστον ἐντελῶς ἀμαθῆ, ἂν μὴ τρελλό. Εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους λόγους γιὰ τοὺς ὁποίους μερικοὶ δὲν συμπαθοῦν τὸ κλάδευμα τῶν Ἑληῶν των, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ὅτι δὲν ξέρουν νὰ τὸ κάνουν καλὰ κι' ὅταν συμβῆ-νὰ κόψουν μερικὰ κλωνάρια ἢ Ἑληὲς αὐτῆς δὲν καρπίζουν ἐπὶ δυὸ—τρία χρόνια μετὰ.

Λέγοντας κλάδευμα τῆς καρποφορίας ἐννοοῦμε τὸ κόψιμο μικρῶν κλαδίσκων τοῦ δένδρου. Κάθε ἄνοιξι τὰ δένδρα βγάζουν νέα κλωνάρια ἢ καὶ μακρύνουν τὰ κλωνάρια τοῦ προηγουμένου χρόνου.

(Εἰκὼν 15)

Ἐλαιόδενδρο ὄχι καλὰ κλαδευμένο. Ὁ κλαδευτὴς του ἔχει ἀφήσει καὶ μάλιστα στὴν κορυφὴ πολλοὺς λαιμάργους (λ) ἀκόμη δὲ πλαϊνὰ κλωνάρια ποὺ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὸ δένδρο πολὺ. Ἐπίσης τὸ δένδρο εἶναι μαδημένο χαμηλά. Ἔτσι, ἂν δὲν διορθωθῇ, θὰ τραβήξῃ σὰν λεῦκα πολὺ ψηλά. (Πρωτ. 1931).

Κι' ὅταν μὲν τὸ δένδρο εἶναι ζωηρό, βρίσκεται σὲ εὐφορο τόπο, τότε τὰ νέα αὐτὰ κλωνάρια εἶναι μακρύτερα. Ἀντιθέτως στὰ ἀδύνατα δένδρα ἢ αὔξεις αὐτὴ εἶναι πολὺ μικρὴ καὶ φαίνεται ἀμέσως τὸ δένδρο καχεκτικό. Τὰ ἄνθη λοιπὸν καὶ συνεπῶς οἱ καρποὶ, θὰ βοῦν, ὅπως

είναι γνωστόν, πάνω ἀκριβῶς σ' αὐτὰ τὰ κλωνάρια τοῦ προηγουμένου χρόνου. Ὄταν αὐτὰ τὰ κλωναράκια εἶναι κατακόρυφα, ὅταν δηλαδή στέκουν πολὺ ὄρθια, τότε εἶναι *λαίμαργοι*, ἢ ἀρσενικά ὅπως τὰ λένε σιτὴν Ἰταλία, καὶ δὲν καρποφοροῦν. Γι' αὐτὸ πρέ-

(Εἰκὼν 16)

Μαθητῆς τοῦ Γεωργ. Σχολείου Συγγροῦ τῆς Ἑλλην. Γεωργ. Ἐταιρείας τῆ στιγμῆ πού κόβει μὲ τὸ ψαλίδι τῆς κορφῆς τῶν κλαδίσκων πού εἶναι ὄρθιοι (Πρωτ. 1930).

πει νὰ κόβωνται. (Εἰκ. 16) Ὄταν τὰ κλωναράκια εἶναι πολὺ πυκνά καὶ δὲν τὰ βλέπει ἀρκετὰ ὁ ἥλιος, τότε, ὅπως εἴπαμε, ἀνθίζουν μὲν πολὺ, ἀλλὰ δένουν λίγο ἢ δὲν δένουν καὶ καθόλου καρπὸ γι' αὐτὸ θέλουν ἀραίωμα. Ὄταν ἀκόμη τὸ δένδρον εἶναι καχεκτικὸ καὶ δὲν βγάζει νέα κλωναράκια, οὔτε μακραίνει ἀρκετὰ τὰ ἄλλα τοῦ προηγουμένου χρόνου, τότε πάλι θέλουν κόψιμο πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κλω-

ναράκια για να περιορισθῆ ἡ δύναμις τοῦ δένδρου σὲ λιγώτερα. Ἔτσι θὰ γίνουν πιὸ μεγάλα αὐτὰ καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο θὰ μποροῦν νὰ βγάλουν ἄνθη καὶ νὰ κάμουν καρπούς. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ κόψιμο τῶν μικρῶν λαιμάργων ἐνὸς δένδρου, τὸ ἀραιώμα τῶν πυκνῶν πλαγίων μικρῶν κλωναριῶν, μερικῶν κλωναριῶν ἀκόμη ἀπὸ καχεκτικὰ δένδρα, **αὐτὸ κυρίως εἶναι τὸ κλάδευμα τῆς καρποφορίας. Κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ πρέπει νὰ γίνεται κάθε χρόνο.**

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ τὰ δένδρα μας θὰ πάρουν τὸ σχῆμα ποὺ πρέπει νὰ πάρουν, ἢ τὸ σχῆμα ποὺ θὰ τοὺς δώσουμε ἡμεῖς καὶ δὲν θὰ χροῦν ξερί, ἢ σάπια, ἢ κλωνάρια σὲ κακὴ θέσι, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἢ δουλειὰ τοῦ ἐλαιοκλαδευτοῦ θὰ περιορισθῆ στὸ κλάδευμα αὐτὸ τῆς καρποφορίας, τὸ ὁποῖον καλύτερα εἶναι νὰ γίνεται κάθε χρόνο. Εἶν' ἀλήθεια ὅτι σὲ ὑπερύψηλα δένδρα σὰν τὰ δικὰ μας μιὰ τέτοια δουλειὰ παρουσιάζει ὄχι λίγες δυσκολίες κι' ἀπαιτεῖ ὄχι μικρὰ ἔξοδα. Γι' αὐτὸ ὄχι ἀδικοιολόγητα δυσκολεύονται νὰ τὴν κάνουν τόσο τακτικὰ οἱ ἐλαιοπαραγωγοὶ μας. Εἶναι ὅμως δουλειὰ ποὺ εἶναι πολὺ χρήσιμος νὰ γίνεται, δουλειὰ ποὺ δὲν ἀφήνει ἀπλήρωτο ἐκείνον ποὺ τὴν κάνει. Καὶ πρέπει νὰ τὴν κάνουν ὅταν μπορῆ. Ἰδιαιτέρως ἡ Χονδροληὲς ἔχουν μεγαλείτερη ἀνάγκη αὐτοῦ τοῦ κλαδεύματος τῶν μικρῶν κλαδίσκων, γιατί μὲ τὸ νὰ περιορίζεται ἡ παραγωγή χονδραίνει περισσότερο ὁ καρπὸς καὶ πουλιέται ἀκριβώτερα. Σ' ἐποχὲς μάλιστα, ποὺ, ὅπως τὰ δύο αὐτὰ τελευταῖα χρόνια, ἢ ψιλὲς φαγώσιμες ἔληδες ἔχουν πολὺ μικρὴ τιμὴ καὶ μάλιστα δὲν πουλιοῦνται καλὰ—καλὰ, εἶναι πολὺ περισσότερο ἐνδιαφέρον τὸ νὰ κάνουμε χονδρὲς ἔληδες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΛΑΔΕΥΟΥΜΕ

Γιὰ νὰ ποῦμε πῶς κλαδέψαμε ἓνα ἐλαιόδενδρο καλὰ πρέπει κυρίως.

1. **Νὰ τοῦ δώσουμε ἓνα σχῆμα,** ἢ ἂν δὲν θέλουμε νὰ τοῦ δώσουμε ὄρισμένο σχῆμα, νὰ μὴ τ' ἀφήσουμε ψηλὸ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ καὶ χαμηλὸ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἢ κοντὸ ἀπὸ δῶ καὶ μακρὸ ἀπὸ καὶ (εἰκ. 17). **Νὰ εἶναι τὸ δένδρο συμμαζεμένο, σουλουπομένο.**

Στὸν τόπο μας ποὺ τὸ φύτευμα νέων δένδρων, μικρῶν δενδρῶν, εἶναι τόσο σπάνιο, τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια μάλιστα, ὅ,τι γράφουμε γιὰ τὴ διαμόρφωσι τοῦ σχήματος τῶν ἐλαιοδένδρων τὸ γράφουμε ἔχοντας ὑπ' ὄψιν ὅτι θὰ εφαρμοσθῆ σὲ δένδρα μεγάλα,

ἀκλάδευτα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἢ καὶ κακοκλαδευμένα ἀκόμη, δένδρα τὰ ὅποια οἱ ἰδιοκτῆταί των, μὲ τὴν κατανόησι καὶ διάδοσι τῆς ἀνάγκης νὰ κλαδευτοῦν γιὰ νὰ γίνουν πιὸ καρπερά, θὰ θελήσουν νὰ περιποιηθοῦν καὶ λίγο.

Ἔχουμε ὅμως καὶ μιὰ ἄλλη περίπτωσι: τὴ διαμόρφωσι τοῦ

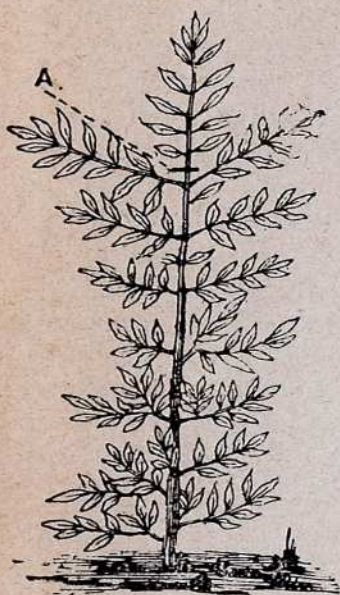
(Εἰκὼν 17)

Ἑλῆς, ποὺ δὲν εἶναι κρθόλου συμμαζευμένη, ἀφοῦ ὁ πρὸς τὰ δεξιὰ κλῶνος εἶναι τόσο μεγαλείτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους (Πρωτ. 1931)

σχήματος τῶν ἐλαιοδένδρων εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ὁ κτηματίας θὰ βάλῃ μικρὰς Ἑλῆς καὶ θὰ θελήσῃ νὰ διαμορφώσῃ τὰ δένδρα του αὐτά.

Στὴν περίπτωσι αὐτὴ τὸ μικρὸ δενδρύλιο (εἰκὼν 18) κόβουμε γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σημεῖο Α, δηλ. ἀκριβῶς ἀπάνω ἀπὸ μιὰ δια-

σταύρωσι πού θὰ εἶναι σὲ ὕψος' 1—1,20 τοῦ μέτρου περίπου ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ χῶματος. (1)

(Εἰκ.18) Τὸ πρῶτο κλάδευμα

τοὺς νὰ φροντίζουμε νὰ τῆς δώσουμε καλὸ σχῆμα. Περιττὸν βέβαια νὰ προσθέσω ὅτι αὐτοὶ οἱ τρεῖς κυριώτεροι βραχίονες δὲν θὰ βλέπουν πρὸς μιὰ μόνο διεύθυνσι οὔτε θὰ εἶναι ὁ ἕνας κάτω ἀπὸ τὸν ἄλλον.

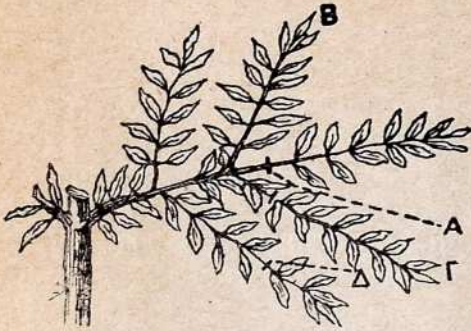
Τὴν ἄλλη ἀνοιξι, τῇ δεύτερῃ, κόβουμε πάλι τὴν ἄκρη ἑνὸς ἐκάστου τῶν κυρίων αὐτῶν κλωναριῶν καὶ εἰς τὸ σημεῖον Α (σχῆμα 19). Ἐκτὸς αὐτοῦ περιορίζουμε πολὺ ἢ καὶ κόβουμε ἐντελῶς τὰ παρακλάδια τοῦ κλώνου αὐτοῦ Γ καὶ Δ πού ἔχουν διεύθυνσι πρὸς τὸ χῶμα. Ἔτσι θὰ δυνα-

τὴν ἐρχομένη ἀνοιξι, ὅταν μάλιστα κόψουμε καὶ μερικὰ κλωνα-
ράκια. ἀπὸ κείνα πού εἶναι στὸ κἄτω
μέρος τοῦ δενδρυλίου, τὰ κλωνάρια πού
εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν κοψιὰ Α θὰ μεγα-
λώσουν πρὸς τὰ πλάγια. Αὐτὰ θὰ γί-
νουν αὔριο οἱ κυριώτεροι βραχίονες τῆς
Ἑληᾶς. Ὅσο γιὰ τὸν ἀριθμὸ τους,
αὐτὸς θὰ εἶναι 2 ἕως 4. Μὲ δυὸ ὅμως
κύρια κλωνάρια, μὲ δυὸ κυριώτερους βρα-
χίονες, ἢ Ἑληᾶ, ὅταν δὲν βρῖσκεται σὲ
πολὺ γόνιμο ἔδαφος γιὰ νὰ πάρῃ μεγάλη
ἀνάπτυξι, δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ γεμίση
ἀπ' ὅλες τῆς μεριῆς. Μὲ τέσσαρες πάλι
κυριώτερους βραχίονες, πού θὰ εἶναι
σταυρωτὰ βέβαια, τὰ δένδρα, ὅταν δὲν
θὰ εἶναι σὲ φτωχὸ ἢ ξερὸ τόπο, θὰ γί-
νουν ἀργότερα πολὺ πυκνά, θὰ μπλέκουν
τὰ κλωνάρια τους, θὰ σκιαῶν τὸ ἕνα
τ' ἄλλο κλπ. Γι' αὐτὸ πολὺ προτιμώ-
τερο εἶναι ν' ἀφήνουμε τρεῖς κυριώτε-
ρους βραχίονες στὴν Ἑληᾶ μας καὶ μ' αὐ-

(1) Τὰ μικρὰ αὐτὰ δενδρύλια ἕως ὅτου μεγαλώσουν τὰ στηλώνουν μ' ἕνα παλοῦκι πού μπηγουν δίπλα τους. Αὐτὸ τὸ παλοῦκι πρέπει νὰ εἶναι πιὸ χαμηλὸ ἀπὸ κεῖ πού σταυρώνουν τὰ κλωνάρια, γιατί, ὅταν εἶναι ψηλότερο—ὅπως συμβαίνει σχεδὸν πάντα—μὲ τὸν ἀέρα πέφτει ἀπάνω του τὸ δενδρύλιο κι' ἐκτὸς ὅτι γδέρνεται—πρᾶγμα πολὺ κακὸ—ἀπὸ τῆς πολλῆς φορῆς τὰ πλάγια κλωνάρια του στραβώνουν κι' ἔτσι χαλάει τὸ σχῆμα τοῦ δένδρου.

μώσουν περισσότερο εκείνα που βλέπουν μάλλον ψηλά και ιδίως τὸ Β πὸ εἶναι στὴν ἄκρη.

Τὴν τρίτη ἀνοιξὶ κόβουμε πάλι τὸ κλωνάρι Β τοῦ προηγουμένου χρόνου (εἰκὼν 19) στὸ σημεῖο Α (εἰκὼν 20), κι' ἀφήνουμε τὰ κλωνάρια Γ καὶ Γ.

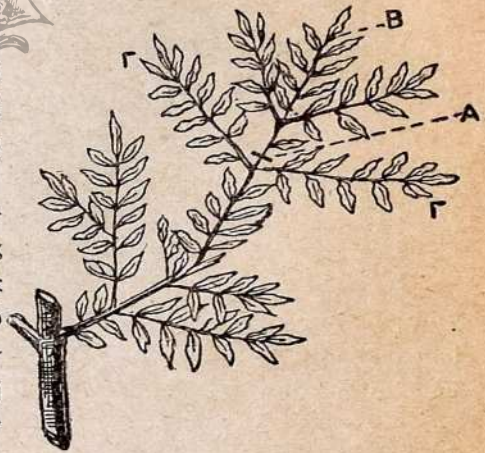

(Εἰκὼν 19) Τὸ δεῦτερο κλάδευμα

δένδρου καὶ νὰ τοῦ ἀφήνει ἐκεῖνα πὸ βλέπουν πρὸς τὸ ἔξω μέρος αὐτοῦ καθὼς καὶ πρὸς τὰ πλάγια, ἂν τυχὸν πρὸς τὰ ἐκεῖ ὑπάρχει γυμνὸ μέρος. Ὅταν πάλι θέλει νὰ τοὺς δώσῃ σχῆμα ὀμβροελλοειδῆς τότε ἀπὸ τὸν τρίτο χρόνο κι' ἔπειτα ἀφήνει καὶ κλωνάρια πὸ βλέπουν πρὸς τὰ μέσα καὶ πὸ ἀπὸ ψηλὰ θὰ κρατᾶνε ἴσκιό στὰ μεγάλα κλωνάρια, τοὺς κυριώτερους βραχίονες τῆς Ἑληᾶς.

Στὴν περίπτωσι πὸ, ἀντὶ μικρῶν δενδρουλίων ὁ ἐλαιοκτηματίας θὰ φυτέψῃ ἀνεπτυγμένες ἀγριληγῆς ἢ παραφυάδες, τότε βέβαια τὸ πρῶτο κλάδευμα πὸ ὑποδεικνύουμε πὸ πάνω δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ θ' ἀρχίσῃ νὰ κλαδεύῃ ὁ κλαδευτῆς τὰ πλάγια κλωνάρια.

Ἔτσι, μὲ τὸν τρόπο πὸ ὑποδεικνύουμε, θὰ καταφέρουμε νὰ διαμορφώσουμε τὰ νέι μας δένδρα. Εἶναι πάντως εὐνόητο ὅτι, ὅταν ἡ Ἑληᾶς μας εἶναι πολὺ κοντὰ ἢ σὲ φτωχὸ ἔδαφος φυτευμένες, θὰ κυττάξουμε νὰ κρατήσουμε περισσότερο τὸ δένδρο, δηλ. νὰ τὸ κόβουμε βαθύτερα γιὰ νὰ μὴ γίνῃ μεγάλο. Ἀντιθέτως ὅταν εἶναι σὲ

(Εἰκὼν 20) Τὸ τρίτο κλάδευμα

κανονική απόστασι καὶ σὲ καλὸ ἔδαφος τότε θὰ κόβουμε μακρύτερα τὰ κλωνάρια, κι' ἔτσι ἡ Ἑλῆθὰ θὰ γίνῃ μεγαλείτερη.

Τὸ νὰ ἔχουν τὰ δένδρα μας κάποιο σχῆμα δὲν ὑπαγορεύεται βέβαια ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ εἶναι ὠραία, ἀλλ' ἀπὸ τὴ βεβαιότητα ὅτι ἔτσι τὰ κάνουμε περισσότερο παραγωγικά. Παρατηρήσαμεν ἐν τούτοις ὅτι μερικοὶ ἔλαιοκλαδευταὶ δίνουν μεγαλειτέρα τοῦ δέοντος προσοχὴ στὸ σχῆμα τοῦ δένδρου. Ἀλλὰ τῆς Ἑλῆθας μας δὲν τῆς ἔχουμε γιὰ καλλωπιστικὰ δένδρα, τῆς ἔχουμε γιὰ καρπὸ, καὶ τὸ σχῆμα τῶν

(Εἰκὼν 21) Τὸ κλωνάρι ὅπως θὰ ἔχῃ γίνῃ τὴν τετάρτη ἀνοιξί.

ἐλαιοδένδρων μᾶς ἐνδιαφέρει ἐφ' ὅσον ἐξυπηρετεῖ τὴν καλλίτερη καρποφορία αὐτῶν. Συνεπῶς ποτὲ δὲν πρέπει νὰ θυσιάζουμε τὴν βεβαιότητα τῆς καλλιτέρας καρποφορίας στὴν προσπάθεια νὰ κάνουμε ὠραία σχήματα.

2. Τὸ ὕψος τοῦ νὰ μὴ εἶναι ὑπερβολικό. Κυρίως δὲ ὁ κορμὸς τοῦ νὰ μὴ σταυρῶνεται πολὺ ψηλὰ καὶ ἔτσι τὸ φύλλωμά του νὰ μὴ εἶναι πολὺ ψηλό. Στὸν τόπο μας, ποὺ ἔχουμε πολλὰ κατσί-

κες, πρέπει τὸ φύλλωμα τῶν Ἑληθῶν (κι' ἐννοοῦμε τῆς μεγάλης) νὰ χαμηλώνῃ ἕως τὸ κεφάλι ἑνὸς μετρίου ἀνθρώπου. Ἔτσι θὰ μποροῦν εὐκόλα νὰ δουλεύωνται ἀπὸ κάτω μὲ τὸ ζευγάρι, ὅταν καὶ ὅπου βλέπουν τέτοιο καλό.

Στὰ περισσότερα μέρη τῆς Εὐρώπης κρατοῦν τῆς Ἑλῆθας χαμηλές (3—4 μέτρα περίπου). Κι' αὐτὸ κυρίως γιὰ νὰ μποροῦν νὰ τῆς μαζεύουν εὐκόλα. Στὸν τόπο μας ὅμως, ποὺ τὰ δένδρα ἔγειναν τόσο ψηλά, καλὸ εἶναι νὰ τὰ μαμηλώνουμε μὲν ὅσο μποροῦμε γιὰ νὰ μὴ πᾶνε ψηλότερα, ἀλλὰ ὄχι καὶ νὰ ζητήσουμε νὰ τὰ κάνουμε κοντὰ ὅπως ἄλλοῦ. Αὐτὸ τῆς περισσότερες φορὲς δὲν εἶναι καθόλου σκόπιμο καὶ μάλιστα εἶναι ἀδύνατον.

3. Νὰ μὴ ἀφήνουμε λαιμάργους στὴν Ἑλῆθὰ μας. Καὶ

για μὲν τοὺς μεγάλους λαιμάργους, πού εἶναι στή μέση τοῦ δένδρου, δὲν γίνεται βέβαια λόγος. Θέλουν κόψιμο ἀπὸ τῆ βάσι τους. Ἄλλὰ κάτι μικροὶ πού βρίσκονται σὲ πλάγια κλωνάρια, θέλουν κορυφο-λόγημα. Ἔτσι θὰ πετάξουν πλάγια κλωναράκια, τὰ ὁποῖα θὰ γίνουν, ὅπως εἶπαμε, καρποφόρα. Ἐν τῷ μεταξύ ὅμως χρησιμεύ-

(Εἰκὼν 22)

Μιά καλοκλαδευμένη νέα Ἑλῆὰ τοῦ κτήματος Συγγροῦ (Πρωτ. 1931).

ουν σὰν μικρὲς ἀντλίες (ρουφίχτρες) τῶν χυμῶν τοῦ δένδρου στῆς ἄκρες ἐκεῖ πού βρίσκονται, ἀπὸ τῆ δουλειά τους δὲ αὐτῆ κερδίζουν τὰ πλάγια κλωνάρια πού βρίσκονται κοντά τους. Τρέφονται κι' αὐτὰ καλλίτερα.

4. Νὰ μὴ ἀφήνουμε στὸ δένδρο μας περισσότερα κλωνάρια ἀφ' ὅσα φαίνεται πῶς πρέπει νάχη γιὰ νὰ μπορῆ νὰ τὰ τρέφῃ καλὰ καὶ νὰ καρποφορῆ τακτικά. Τὰ κλωνάρια αὐτὰ πού θὰ μείνουν δὲν πρέπει ποτὲ βέβαια, γιὰ τοὺς λόγους πού

είπαμε, να είναι πυκνά. Κατὰ τὸν ἀείμνηστον καθηγητὴν μας Δ. Σαρακωμένον τὸ ἀραίωμα τῶν κλαδίσκων πρέπει νὰ εἶναι τέτοιο ὥστε τὰ μικρὰ πουλιὰ νὰ περνοῦν χωρὶς ἐμπόδια μεταξὺ αὐτῶν.

5. **Νὰ κόβουμε κάθε τι πὺ δὲν εἶναι γερό,** ἐγκαίρως δὲ

(Εἰκὼν 23)

Ἑλπὲς ὅπως τῆς κλαδεύουν στὸ Reus τῆς Ἰσπανίας. Σὲ ἀπέραντες ἐκτάσεις ἐκεῖ βλέπει κανεῖς γενικευμένο τὸ ἰδεῶδες κλάδευμα (Πρωτ. 1930)

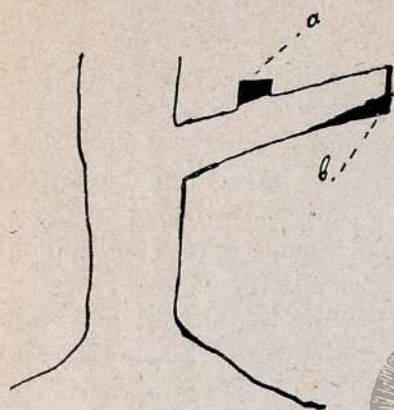
κάνει τῆς κοψιές. Ἐκεῖνοι πὺ δὲν ξέρουν τὴ δουλειά τους δὲν κόβουν στὴ βᾶσι του τὸ κλωνάρι ἀλλὰ λίγο πιὸ ψηλά. Ἐτσι ἀφήνουν ἓνα «κεφάλι» μὲ τὴν ἰδέα ὅτι δὲν θὰ σαπίση ὁ κλώνος πὺ ἔμεινε (εἰκὼν 24). Ἄλλοι πάλι δὲν λαμβάνουν καμμιὰ πρόνοια ὅταν κόβουν ἰδίως μεγάλα κλωνάρια κι' ἔτσι, μόλις προχωρήσει τὸ πριόνι ἢ τὸ τσεκούρι, ὁ κλώνος πέφτει ἀπὸ τὸ βᾶρος του ξεσκίζοντας τὸ μέρος πὺ μένει. Καὶ στὴ μιὰ καὶ στὴν ἄλλη περιπτώσει γίνεται ἀμέσως φανερὸ ὅτι ἐκεῖνος πὺ περιποιήθηκε τὸ

ὄχι μόνον τὰ ξερὰ ἀλλὰ καὶ κάθε ἀσθενικὸ κλώνο, μικρὸ ἢ μεγάλο, γιατί ἔτσι προλαμβάνουμε τὴ διάδοσι ἀσθενειῶν τῶν δένδρων μας. Τὸ καλλίτερο μαλιστα εἶναι, καὶ αὐτὸ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ γίνεται ὅταν ὑπάρχουν ξυλοφάγα ἔντομα στῆς Ἑλπὲς, νὰ καίμε ἀμέσως ὅλα αὐτὰ τὰ κλωνάρια.

6. **Τὰ κλωνάρια τοῦ δένδρου νὰ βλέπουν πρὸς τὸ ἔξω μέρος αὐτοῦ.** Τὸ κέντρον του, στὸ ὀμβρελλοειδὲς σχῆμα, νὰ εἶναι ἐλεύθερο καὶ μόνο μερικοὶ κλώνοι πὺ θὰ χρησιμεύουν γιὰ τὴν προφύλαξι τῶν μεγάλων κλάδων ἀπὸ τὸν ἥλιο θὰ πέφτουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ δένδρου.

7. **Ἡ ἰκανότης ἐνὸς ἐλαιοκλαδευτοῦ φαίνεται πολὺ ἀπὸ τὸν τρόπο πὺ**

δένδρο ἦτανε ξυλοκόπος κι' ὄχι ἐλαιοκλαδευτής. Ἡ πληγὴς αὐτὴς, ἔτσι ποὺ ἔγειναν, θὰ γίνουν ἀφορμὴ σαπίσματος ποὺ γρήγορα θὰ προχωρήσῃ. Προσέξτε, ὄλα τὰ ἐλαιόδενδρα τοῦ τόπου μας. Θὰ δῆτε ὅτι τὸ σάπισμα τοῦ κορμοῦ των ἢ τῶν κλώνων των ἔχει τὴν ἀρχὴν του ἀπὸ μιὰ κακὴ κοψιά. Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτής ποτὲ δὲν ἀφήγει τὸ «κεφάλι» αὐτό, ἀλλὰ κόβει τὸν κλῶνο στὴ βᾶσι του. Δὲν

(Εἰκὼν 24)

Πῶς κλαδεύουν οἱ ξυλοκόποι. α, τὸ «κεφάλι» ποὺ ἀφήνουν καὶ ποὺ πρέπει νὰ εἶχε κοπῆ. Τὸ μελανωμένο μέρος εἶνε τὸ περιττό. β, τὸ μελανωμένο μέρος δείχνει ποὺ σχίζεται ἢ ἔληξεν ὅταν δὲν προσέχουν κατὰ τὸ κόψιμο τῶν πλαγίων κλώνων.

κάνει ποτὲ ὀριζόντια τομὴ ἀλλὰ πάντοτε πλαγία, γιὰ νὰ φεύγουν τὰ νερά. Ἀκόμα ποτὲ δὲν ἀφήνει τὴν τομὴν κακοφτιασμένη ἀλλὰ τὴν ἰσιάζει πάντοτε γιὰ νὰ μὴ κρατᾷ ὑγρασία. Ἄν χρησιμοποίησε πριόνι, ποὺ μασάει τὴν κοψιά, τότε ἀμέσως τὴν περνᾷ μετὰ τὸ κλαδευτῆρι ἢ μετὰ ἕνα σουγιά καὶ τὴν κάνει ἐντελῶς λεία, ἐντελῶς ὀμαλή.

Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτής ἐπίσης, ὅταν μάλιστα κόβει μεγαλιέτερα κλωνάρια, ποτὲ δὲν ἀφήνει νὰ ξεσχίζεται τὸ μέρος ποὺ μένει, γι' αὐτὸ δὲ ἢ τὸν κόβει στὴν ἀρχὴ ψηλότερα κι' ἔπειτα κάνει τεχνικὰ τὴν τομὴν στὸ σημεῖο ποὺ πρέπει, ἢ ἀρχίζει κόβοντας ἀπὸ τὸ κάτω μέρος τοῦ κλώνου καὶ λίγο ψηλότερα, κι' ἔπειτα κόβει ἀπὸ πάνω. Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀποφεύγει τὸ ξέσχισμα.

8. Γιὰ νὰ ποῦμε ἕνα δένδρο καλοκλαδευμένο πρέπει νὰ φροντίζουμε ν' ἀνοίγουμε τὸ σαπισμένο κορμὸ του καὶ νὰ ἀπομακρύνουμε ὅ,τι δὲν εἶναι γερό (εἰκὼν 6).

9. Ἡ κοψιὰ, ἰδίως τῶν μεγαλιέτερων κλώνων, ὅπως καὶ ἡ πληγὴς ποὺ ἀφήνει τὸ καθάρισμα τῶν σαπισμένων κορμῶν, πρέπει πάντα νὰ ἀλοιφῶνται μετὰ ἀσβέστι καὶ θεικὸ σίδηρο ἢ μετὰ κατράμι γιὰ νὰ ἀποφεύγεται τὸ σάπισμα πολὺ περισσότερο.

10. Νὰ καθαρίζουμε τὸν κορμὸ καὶ τοὺς κλάδους ἀπὸ τῆς λειχήνης, ποὺ πολλὰ φορὰς ἔχουν. Αὐτὴς μὲν δὲν βλάπτουν τὸ δένδρο καὶ τόσο, ἀλλὰ ἀποτελοῦν ὅμως φωληρὰς διαφόρων ἐπιβλαβῶν

ἐντόμων. Τὸ καθάρισμα γίνεται εὐκολα μὲ καὶ ἀπλὲς ξύστρες, μ' ἓνα δὲ κατόπιν ἀσβέστωμα τοῦ κορμοῦ ἢ λειχήνες ἐξαλείφονται.

Ὁ καλὸς ἐλαιοκλαδευτής, προκειμένου νὰ κλαδέψῃ ἓνα δένδρο, μάλιστα δὲ ὅταν εἶναι ἐγκαταλελειμμένο, πρὶν ἀνέβῃ ν' ἀρχίσῃ τὴ δουλειά του, *μελετᾷ τὸ τι θὰ κόψῃ* κυττάζοντας τὸ δένδρο γύρω—γύρω κι' ἀπὸ κάτω. Ἔτσι κανονίζει σὲ τι ὕψος πρέπει γαλλίτερα νὰ τὸ φέρῃ, πόσα καὶ ποιά χοντρά κλωνάρια θ' ἀφήσῃ, πού θὰ περιορίσῃ τὰ πλάγια πού, τυχόν, μακραίνουν πολὺ γιὰ νὰ κἀνῃ τὴν Ἑλῆα συμμετρική, ποιὸν λαίμαργο θὰ γυρίσῃ ἢ ποιὸν ἄλλον κλάδον πρέπει νὰ κανονίσῃ γιὰ τὴν συμπλήρωσι τυχόν ὑπάρχοντος κ νοῦ κλπ. Ἀφοῦ κανονίσῃ αὐτὲς τῆς χοντρῆς γραμμῆς πού θ' ἀκολουθήσῃ, τῆς κυριώτερες αὐτῆς ἐργασίης πού θὰ κἀνῃ, ἀνεβαίνει μὲ τὰ ἐργαλεῖα του καὶ κἀνει τὴ δουλειά του ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς μεγάλους λαιμάργους πού συχνὰ τὸν ἐμποδίζουν. Κατόπιν προχωρεῖ καὶ ὅτ' ἀραίωμα τῶν κλαδίσκων, τὸ κορυφολόγημα τῶν λαιμάργων, στὴ μετατόπισι πρὸς ὑπάρχοντα κενὰ γειτονικῶν κλάδων, πού εἶχαν πρὶν ἄλλη διεύθυνσι κλπ.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἀλλοιώτικα παρουσιάζεται τὸ δένδρο ἀπὸ κάτω κι' ἀλλοιώτικα φαίνεται ὅταν ἀνεβῆ κανεὶς ἐπάνω. Στὸν ἐξησημένο ὅμως ἐλαιοκλαδευτῇ αὐτὸ δὲν κἀνει καμμιά ἐντύπωσι καὶ προχωρεῖ στὴ δουλειά του χωρὶς νὰ σαστίζῃ καθόλου. Σὲ λίγη ὥρα κατεβαίνοντας μᾶς ἀφήνει ἓνα καλοκλαδευμένο δένδρο.

Τελειώνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἐπαναλάβω ὃ, τι γράφω καὶ στὸν πρόλογο τοῦ μικροῦ αὐτοῦ βιβλίου: Ὅτι δηλαδὴ τὸ κλάδευμα καὶ δὴ τῆς Ἑλῆας δὲν διδάσκειται τόσον καλὰ μὲ τὰς ἐντύπους ὁδηγίας ἢ μὲ ἓνα βιβλιαράκι, ἀλλ' ἐπὶ τῶν δένδρων μὲ τὰ ἐργαλεῖα στὰ χέρια. Πάντως γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς καλὸς ἐλαιοκλαδευτής, κι' ὅταν ἔχει ὅλες τῆς ἀπαραίτητες γνώσεις καὶ τὴν πείρα, πρέπει ν' ἔχῃ ἀρετὴ ἀντίληψιν, γὰρ καὶ κάποια φυσικὴ ἰκανότητα (ταλέντο) γιὰ τὴ δουλειά αὐτή. Τὸ κλάδευμα τῶν δένδρων δὲν εἶναι μηχανικὴ δουλειά, γι' αὐτὸ πρέπει καὶ νὰ πληρῶνεται ἀναλόγως τῆς ἀξίας του κάθε κλαδευτῆς. *Ὅπως δὴ ποτε μπροσιὰ σὲ μιὰ κλ δευμένη Ἑλῆα μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ἂν τὴν βρῖσκει καλὰ ἢ ἄσχημα κλαδευμένη, ποτὲ ὅμως πῶς ἔτρεπε νὰ εἶχε κλαδευτῆ,* γι' αὐτὸ δὲν ξέροι πῶς ἦτανε πρὶν. Τὸ πῶς πρέπει νὰ κλαδευτῇ ἓνα δένδρο μόνο πρὶν ἀρχίσῃ νὰ κόβῃ μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, ἀφοῦ θὰ ξέροι τὶ θέλει καὶ θὰ μελετήσῃ τὶ πρέπει νὰ κἀνῃ καὶ πῶς θὰ τὸ κατωρθώσῃ.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος. . . . . σελ. 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Τι πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψει κατὰ τὸ κλάδευμα. . . » 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Τι σκοποὺς ἔχουν τὰ κλαδεύματα. . . . . » 12

1. Τὸ καταλληλότερο σχῆμα τοῦ ἔλαιοδένδρου. . . » 12

2. Ἡ ἀφαίρεσις τῶν ξηρῶν ἢ ἀρρώστων κλαδιῶν. . . » 15

3. Ἡ βελτίωσις καὶ ἀνανέωσις τοῦ ἀναστήματος ἢ τοῦ φυλλώματος τῶν δένδρων. . . . . » 18

4. Ἡ διευκόλυνσις τῆς καλῆς καὶ κανονικῆς καρποφορίας. . . . . » 24

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Πῶς πρέπει νὰ κλαδεύουμε. . . . . » 27

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000014196

ΒΙΒΛΙΑΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΦΕΛΟΥΣ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
 (ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ)
ΑΘΗΝΑΙ: ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 53

Φυτῶν μεγάλης καλλιέργειας:

Τὸ τρυφύλλι, Π. Δεκάζου.	δρ.	5.
* Ἡ πατάτα, Π. Δεκάζου.		5.
Τὰ χημικὰ λιπασματα, β' ἐκδόσεις βελτιωμένη, Π. Χάσιου.		8.
* Ἡ καλλιέργεια τῶν ζαχαροτέτλων καὶ κτηνοτροφικῶν τεύτλων, Σ. Παπανδρέου.		3.
Τὸ καννάβι, τὸ λινάρι καὶ ἄλλα κλωστικὰ φυτὰ, Ι. Σορδίνα.		6.
Τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, ἡ βρώμη καὶ ἡ βόλβα, Φ. Τζουλιάνου.		6.
Τὰ ὄσπρια, Ν. Ἀναγνωστοπούλου.		6.
Τὸ καλαμπόκι, ἡ ἀσπρίτσα, τὸ σκουπόχορτο, τὸ ρύζι, τὸ κερχί, Γ. Σακελλοπούλου.		10.
* Ἐργαλεῖα ὀργωμάτων καὶ σπορᾶς, Ι. Σορδίνα.		10.
Κόκκινο σκουλήκι τοῦ βάμβακος, Π. Δεκάζου καὶ Ν. Πιζάνη.		5.
Τὸ βαμτάκι, Νεοφύτου Ι. Πιζάνη.		8.
22 Πλουτοφόρα φυτὰ, Α. Γεωργακοπούλου.		8.

Λαχανοκομικὰ καὶ ἀνθοκομικὰ:

* Ὁ κῆπος, Ι. Μπρισσέ.		5.
Τὰ λουλούδια, Α. Χατζηνικολάου.		6.
Τὸ σπαράγγι καὶ ἡ φράουλα, Π. Χριστοπούλου.		6.

Δενδροκομικὰ:

Τὸ κλάδεμα τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, Ι. Μπρισσέ.	δρ.	4.
* Ἡ ἐλιά, Ι. Σορδίνα.		5.
Μηλέα καὶ ἀπιδέα, Ν. Βοσυνιώτη.		5.
Τὸ κλάδεμα τῶν ἐλαιοδένδρων, Ν. Λύχνου.		2.
* Ἡ μουριά, Π. Παπάρογλου.		6.
* Ἡ φουντουκιά, Μ. Παπαδοπούλου.		3.
* Ἡ μυῖγα τῆς ἐλῆς, Ν. Λύχνου.		5.
* Ἡ ροδακινιά, ἡ βερυκοκκιά καὶ ἡ ἀμυγδαλιά, Ν. Βοσυνιώτου.		5.
Οἱ ἐμβολιασμοὶ τῶν δένδρων, Ν. Βοσυνιώτου.		7.
* Ἡ φύτευσις τῶν δένδρων, Ι. Μπρισσέ.		3.
Τριανταφυλλιά καὶ Ροδέλαιο, Δαμασκητιά καὶ Ἀμυγδαλιά, Α. Γεωργακοπούλου.		4.
* Ἡ πορτοκαλλέα καὶ τὰ ἄλλα ξυνά, Θ. Παύλου.		5.
Τὰ σύκα ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαγῶ, Σωκράτους Α. Καλογερέα.		8.
* Ἡ πορτοκαλλέα, ἡ μανδαρινέα, ἡ λεμονέα καὶ τὰ ἄλλα ἐσπερι- δοεῖδη, Ι. Σορδίνα.		10.

* Ἀμπελουργικὰ:

Τὸ σταφύλι τσαοῦσι, Π. Παπαδοπούλου.		5.
Τὰ ἀμπέλια μετ' Ἀμερικάνικα κλήματα, Π. Παπαδοπούλου.		8.
Οἱ ἀρρώστειες τῆς ἀμπέλου, Γ. Σακελλοπούλου.		10.
* Ἡ Σουλτανίνα, Ε. Γενιδουνιά.		6.
Τί γίνεται ἐν Ἑλλάδι διὰ τὴν φυλλοξήραν, Π. Ἀντωνοπούλου.		5.

Κτηνοτροφικὰ καὶ κτηνιατρικὰ:

Τὰ ἄλογα, τὰ γαϊδούρια καὶ τὰ μούλαρια, Γ. Φάλτη.		6.
Τὰ πρόβατα τὰ γίδια καὶ οἱ κατοίκες, Γ. Φάλτη.		6.
* Ἀρρώστειες τῶν προβάτων καὶ τῶν γιδιῶν, Γεωργίου Φάλτη.		8.
Χοιροτροφία, Ν. Η. Ἀναγνωστοπούλου.		8.
Τὰ κουνέλια, Γ. Φάλτη.		5.
Πῶς γιαιτρεύεται ἡ κλαπάτσα, Δ. Ἀγγελακοπούλου.		2.
Οἱ ἀρρώστειες τῶν ἄλῳγων, Γ. Φάλτη.		6.
Οἱ ἀρρώστειες τῶν πουλερικῶν, Ι. Μανιατάκη.		8.
Τὰ πουλερικὰ, Ἀπ. Ἀργυρίου.		8.

(* Ὁπισθεν συνέχεια)